

DE
AFFECTIBVS GRAVIDARVM

CONSENSV ATQVE AVCTORITATE
GRATIOSI MEDICORVM ORDINIS
IN REGIA FRIDERICIANA

PRO
GRADV DOCTORIS

LEGITIME IMPETRANDO
D. XXX. MENS. SEPT. A. MDCCCLXXIII.

PVBlice DISSERTET

AVCTOR

IOAN. CHRISTIANVS FRIDERICVS IMMANVEL
MEIER

MESERICIO - POLONVS.

HALAE SALICAE AERE HENDELIANO.

DE
AFFECTIBVS GRAVIDARVM

CONSENSU ADOVE AVCTORITATE
ERATIONI MEDICORVM ORDINIS
IN REGIA FRIDERICIANA
HIPPOCRATES

de Morb. Mulier.

Custodia et scientia multa opus est, ut (mulieres) in uteris
gestent puerum, et enutrient, et ut evadant ab ipso in
partu.

JOHN CHRISTIANUS FRIDERICUS BRUNNEN
M D I E R
M D C C C X X X X
GALLI SACRILEGII, SED HIERONIMO

1733
1734

Meinen
verehrungswerthen
und
menschenfreundlichen
Wohlthætern,

Die mich während meines Studirens,

mit dem grössten Zutrauen:

ich werde deffen nicht ganz unwürdig sein,

aufs großmüthigste unterstützten,

gewidmet.

Mittheilung

Vorrede

1845

menschlichen

Wohlthat

— Menschenlieb — —

Wirkt Freud — — —

v. Kleist.

Die mich während meines Lebens

im dem großen Zorn

ich warte nicht mehr

mit großem Interesse

1845

1845

Theuersten Menschenfreunde!

Wenn es die Mode entschuldigt, Personen von hohem Range lateinische Schriften in französischer Sprache zuzueignen: so hoffe ich, wird es auch mir zu vergeben sein, wenn ich es wage, Ihnen diesen meinen akademischen Versuch mit demjenigen Grade von Hochachtung und Verehrung, den ich Ihnen schuldig bin, deutsch zu überreichen, besonders, wenn ich denen, die meine Verbindung mit Ihnen nicht wissen, sage, daß ich das Glück habe, viele unter Ihnen zu verehren, die die Sprache der Gelehrten nicht verstehen.

Ich bin weit davon entfernt, durch Ueberreichung dieses kleinen Opfers der Ihnen schuldigsten Ehrfurcht, Ihre Gewogenheit — welches vielleicht die Absicht vieler Zueignungsschriften ist — gleichsam zu erkaufen, da Sie mir selbige schon längst geschenkt, und da ich ohne selbige nicht so weit gekommen wäre.

Aber dieß ist der eigentliche Zweck meines Unternehmens --
und möchten Sie meiner Kühnheit verzeihen! -- Ihnen für Ihre
Wohlthaten, mit der innigsten Rührung eines nicht ganz unempfindfa-
men Herzens, nun öffentlich zu danken; Sie um Ihre unschätzbare
Gewogenheit auch aufs künftige zu bitten; und Sie zu versichern,
daß ich Ihre große Wohlthaten nie vergessen, und Lebenslang, mit
dankbegierigstem Herzen, sein werde

Theuersten Menschenfreunde!

Ihr

Halle,
am 30. September 1774.

unterthaniger, gehorsamer

und

ergebener Diener

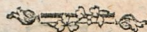
I. C. F. I. Meier.

Prooemium.

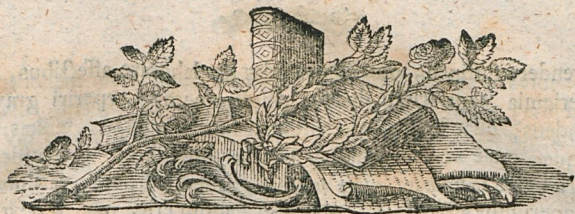
Eam regionem, in qua - nihil enim de moribus dicam, virtutibus et Dei cultu atque religionis sanctitate - scientiae atque artes florent; quae tanto gaudet exercitu, ut ab hostibus tuta sit, et, si necesse sit, fortiter se tueatur, atque defendat, illam, inquam, regionem, quae his utitur praerogativis, omnium, quae his carent, splendidissimam esse atque felicissimam, nec vero tanto gaudere splendore tantaque felicitate, nisi caeteris populosior esset, nemo sana ratione praeditus ibi inficias. Hinc facillime colligi potest, eam regionem, quae populosissima est, simul felicissimam esse. Quam maximi ergo momenti generis humani conservatio atque amplificatio sit, unusquisque facile intelligere potest. Sed ut hortulanus nec frutices nec arbores nanciscetur, nisi germen teneramque plantulam curet: Sic homo nec sanus nec robustus evadet, nec crescet, nisi iam eo tempore, cum in matris sinu adhuc continetur, ad eius conservationem omnem adhibeamus operam. Inde iam sapientissimi Veteres, sola, quae fere omnium est magistra, experientia ducti, faeminae quae utero gerit, praeceperunt, ut omnia evitaret, quae ipsi et foetui vel periculo vel exitio esse

pos-

possunt. Sic orta est *Diaeta gravidarum*. Sed dantur quoque alia mirabiliaque phaenomena, aliique affectus, qui ita sunt comparati, ut nunc curari possint, nunc vero tantum mitigandi sint atque leniendi, et de quibus in hoc Specimine Academico agere animo concepi. Nullus quidem dubito, permultos fore, qui mirentur, me iis temporibus, cum iam sublimiora ingenia hac de re multa scripserint, disputare auctere. Sed admodum infrequenter, ob rei difficultatem, accidit, ut is, qui e Medicorum, veluti ex ephelis, egressurus scholis, in tam gravi tamque diffusa scientia, qualis *Ars medica* dici meretur, eo, quod ut plurimum studiis nostris destinatum est, tempore, novi quid detegat. Iam felix est censendus, si principia tantum tantae scientiae perceperit; si ea, quae *Veteres* bene accurateque observarunt, noverit atque experimenta, quibus hodierna gaudent saecula, in succum, ut aiunt, et sanguinem quodammodo verterit. Accedit, quod constituerim apud me, quod unusquisque mihi, ut arbitror, facile ignoscet, de re quadam disserere, cuius cognitionem haberem non solum theoreticam, sed etiam practicam; cumque per aliquot annos, scilicet ut dogmata percepta applicare discerem, et ad maiorem me praxinque medicam aptiorem redderem, gravidis nonnullis ac parturientibus consilia et manus auxiliatrices praebuerim, mihi quaedam hac de re observare contigerit: non abs re fore, putavi, si hanc specimenis inauguralis materiam, in qua nempe tractanda non omnino experientia propria destitutus sim, eligerem. Ut itaque BENEVOLUS LECTOR his, qualescunque etiam pro ingenii imbecillitate sint, faveat primitiis, et erga me sit aequo animo, etiam atque etiam rogo.

DE
AFFECTIBVS GRAVIDARVM

P A R S P R I O R
G E N E R A L I S.

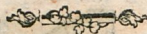
§. I

Antequam ipsos attingo gravidarum affectus, necesse est, ut dicam, quod mihi minime proposuerim, de omnibus agere affectibus, seu morbis, quibus mulieres graviditatis tempore affici possunt, sed de iis tantum, quorum causa ipsa est graviditas. Constat enim inter omnes, unum morbum a diuersis oriri posse causis. *Affectus* itaque *gravidarum* mihi illae dicuntur gravidarum affectiones, quae ipsis propter graviditatem accidunt; siue nunc, alio quoque tempore & ab aliis causis incidere in mulieribus possint, siue minus. Sic nausea, vomitus, communes sunt gravidis & non gravidis affectus; abortus vero solis gravidis proprius est. Nec

B

con-

contendere sustineo, omnes gravidas his laborare affectibus, cum experientia contrarium doceat, multas nempe reperiri gravidas ostendens, quae hoc vel illo tantum laborant affectu, multas vero quoque, quae ne uno quidem horum affliguntur ^{a)}. Rusticae & laboriosiores faeminae, quae robusto gaudent corpore, rarissime de his queruntur affectibus. Nec obticendum erit, me, si de graviditate dicam tantum eam intelligi velle, quam Medici veram nominant, ubi scilicet, embryo humanus in uteri cavo continetur. Excluduntur itaque omnes falsae graviditatis species, ut sunt: impraegratio ovuli in Tubis aut Ovario, Mula caet.

§ II.

Faeminae cum viro congressu foecundo peracto, Conceptio fit ^{b)}. Temporis spatium a facta conceptione usque ad foetus exclusionem *Graviditas* s. *Tempus graviditatis*, audit. Sed factam con-

^{a)} Vid. STAHLII Dissert. de affectibus gravidarum. Halae 1728. § 2.

^{b)} Bene distinxerunt auctores inter signa *Conceptionis* et *graviditatis*. Vid. III. ROEDERER *Elem. Art. Obstetr.* Goett. 1766. p. 63. § 166. not. 57. III. WRISBERG. *Ibid.* pag. 64. §. 138. Cels. ZÜCKERTS *Dier der Schwangeren und Sechswöchnerinnen*. Berl. 1767. Seit. 21. §. 3. Qui omnes ea confirmant phaenomena, quae HIPPOCRATES, Medicorum ille princeps ac parens, pulere descripsit, dum (*de Aetate* Edit. VAN DER LINDEN Vol. I. p. 312.) ait: *Mulier, quum in ventre concepit, statim horret, et calor et dentium fridor consequitur, et convulsio occupat tum articulos, tum totum corpus, et uterum segnicies ac torpor.* Perillustr. VAN SWIETEN, magni aequae immortalis BOERHAAVII magnus Commentator (*Commentar. in Boerhaave Aphor.* Edit. Hildburgh. Tom. III. p. 450.) narrat: *se plures nosse honestas matronas, quae aliquoties pepererant, et accurate conceptionis, ac partus futuri, tempus ex his signis notaverant.* Contigit et mihi hoc in quadam faemina observare, quae, quanquam non tam sensibilis esse videtur, aliquot tamen, post peractum foecundum congressum, diebus ex his signis, se iam concepisse mihi dixit, satisque iustum partus tempus determinavit, sic, ut, si a tribus aut quatuor diebus discesseris, haud ullum in calculo errorem admiserit.

conceptionem mutationes sequuntur sensibiles, quae graviditatem denotant, indeque *Signa* dicuntur *graviditatis*. Sunt vero haec signa vel *certa*, vel *coniecturalia*. Priora desumuntur a mutatione oris uterini, expansione uteri, intumescencia abdominis ^{c)} et mam-

c) Abdominis expansio absque musculorum abdominalium extensione fieri nequit. Musculi vero, in quibus magna adest cicatrix, connexa cum eorum concretescentia, difficillime, vel plane non extenduntur. Attamen docuit experientia, quod musculi abdomen tegentes, fere omnes discissi, et, peracta curatione, inter se invicem concreti, tempore graviditatis, absque ulla noxa, expanderentur. Cum ante aliquot tempus Berolini fuerim, senex ille octogenarius, summe venerandus, ac spectabilis; Vir doctrina, experientia, prudentia et dexteritate meritissimus, cuius nomen, et ob animi mansuetudinem et ob tot tantaque in egenos benefacta, apud Berolinenses sacrum manebit; Vir omnibus, qui eum norunt, dilectus; qui *Hypogastricam Calculi sectionem*, maximo cum fructu, primus in Germania instituit (Vid. *ELLERS Medie. and Chirurg. Anmerkungen der Operationen im Lazareth der Charité in Berlin*. Seit. 194.) GUILIELMVS HENRICVS PROEBISCH, Chirurgus quondam Regius Cohortis Praetoriae, Fautor mihi aeternum colendus, quendam mihi narravit casum, cuius quidem, cum primum haec scriberem, meminini, cum vero non omnia eius momenta in memoria tenuerim, per literas a *Cel. PROEBISCH* petii, ut mihi casum illum notatu dignissimum mitteret, concederetque, ut eum publici facerem iuris. Quod Viri *Cel.* benevolentia mihi non denegavit. Misi mihi eundem, quem etiam absque ulla mutatione, ipsissimis, ut aiunt, Eius verbis transcribam:

Ein Mädchen von vierzehn Jahren wurde mit dem Kopfe eines Ziegenbocks vorwärts an den Unterleib dergestalt gestoßen, daß sie auf die Erde fiel, und nach einigen Tagen eine große Geschwulst an selbigem Orte bekam. Die Eltern dieses Mädchens hatten verschiedene Mittel, die Geschwulst zu zertheilen gebraucht; weil sie aber keine Besserung davon spürten, wurde ich, dahin zu kommen, ersuchet. Ich fand den ganzen Unterleib geschwollen, von dem Nabel bis an die Schambeine, an die Ossa Ilei, und bis an die Costas spurias. Unter dem Nabel, wo die Regio Hypogastrica angehet, war eine ziemlich ausgebreitete Herte zu spüren, welche ohngefähr vier Zoll lang in gerader Linie, auf der Linea Alba, nach den Schambeinen zuzieng, und

mammaram, cessatione fluxus carameniorum, motuque foetus.

Po-

fünf Zoll in der Breite, oder Quere, sich erstreckte. Ich verordnete zertheilende Mittel von allerhand Arten. Weil selbige aber die gewünschte Wirkung nicht thaten, sondern der Schmerz sich vermehrte: so schritt ich zu erweichenden Umschlägen. Nach Verlauf einiger Tage merkte ich in der Tiefe eine Fluctuation, oder wellenförmige Bewegung einer Materie. Ich urtheilte, daß die starke Contusion einige Blutgefäße zerrissen, und das ausgetretene Geblüt sich zwischen den Musculus Abdominis und dem Peritonæo gesetzt, und in Eiter übergegangen sei. Daher befürchtete ich, es möchte die Scharfe der Materie eher das Peritonæum durchfressen, und alsdann in die Höhle des Unterleibes fließen, und den Tod verursachen, als nach obenwärts die Bauchmuskeln, nebst ihren aponeurotischen und tendinösen Theilen sich erheben, welche allzeit Widerstand verursachen.

Weil ich nun einen ähnlichen Vorfall bei einem Soldaten gehabt, der einen großen Tumorem über dem Nabel (Regione Epigastrica), nach einem überstandenen kürzigen Fieber, per Metastasin, bekam, und ich selbigen, da er in einen Absceß übergegangen, vermittelst der Oefnung, auch Durchschneidung der Bauchmuskeln, der Länge und der Quere nach, glücklich kurirt hatte: so stellte ich die Gefahr den Eltern vor, die zwar aufänglich nicht einwilligen wollten, sich doch endlich entschlossen, daß die Oefnung vorgenommen würde.

Hierauf machte ich die Oefnung einen Zoll breit unter dem Nabel, in gerader Linie, auf der Linea alba, nach untenwärts, zwischen den Musculus Rectis, bis ich an den Ort der Materie hinlangere, welches ziemlich tief war. Endlich stieß eine große Menge stinkender Materie heraus. Hierauf brachte ich die hohle Sonde in die gemachte Wunde, und erweiterte selbige auf zweien Zoll lang, und verband selbige regelmäßig. Ich spritzte aufänglich reinigende, und hernach heilende Mittel in die Höhlen, welche rundherum giengen, hinein. Ich konnte auch das Peritonæum durch die Wunde recht gut sehen, welches, durch die Menge der Materie, von den Musculus, etwas in die Tiefe, nach untenwärts gedrückt und abgesondert worden. Ich konnte mit der Sonde, auf ieder Seite, inwärts der Wunde, drei Zoll lang in die Quere, zwischen dem Majoculo Transverso und dem Peritonæo, wegfahren.

Weil

Posteriora vero nil, nisi affectus sunt morborum ^{d)}, qui, cum non semper a graviditate proficisci observantur, saepe tamen, concurrentibus imprimis aliis, probabilem graviditatis suspicionem excitant ^{e)}.

§. III.

Cum nullus adeste possit effectus absque praecedente causa: morbus quoque absque causa efficiente existere nequit; inde non incongruum erit, si nunc de causis affectuum gravidarum agamus. Sed

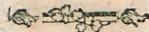
ut

Weil nun das Peritonaeum sich mit den Musculis nicht wiederum vereinigen wollte, und das Geschwür beständig viel Materie gab, ohnerachtet alle ersinnliche äußerlich und innerlich dienende Mittel, nebst einer gehorigen Bandage, gebraucht wurden, und dennoch keine Heilung erfolgen wollte: so entschloß ich mich, einen Kreuzschnitt zu machen, und die Musculos Rectos, nebst den andern dabei und darunter liegenden Muskeln, auf jeder Seite, wohl drei Zoll breit, durchzuschneiden, welches ich denn auch bewerkstelligte. Worauf die vier Enden von den durchschnittenen Muskeln sich senkten, und mit dem Peritonaeo wieder vereinigten, und also wurde diese Patientin in kurzer Zeit vollkommen wiederhergestellt.

Ich dachte damals bei mir selbst: wie wird es demalst mit der Person ablaufen, wenn sie sich verheirathet, und schwanger wird? Die Bauchmuskeln sind in der Länge und Quere durchschnitten, welche zur Ausdehnung des Unterleibes, und Austreibung des Kindes bei der Embindung vieles beitragen; diese sind nun in ihrer Wirkung und Verrichtung sehr geschwächt worden!

Unerdessen habe ich nachher, durch zuverlässige Nachricht vernommen, daß diese Person sich verheirathet, auch schwanger und glücklich entbunden worden, auch vielleicht noch lebet und mehrere Kinder zur Welt gebracht hat.

- ^{d)} Non omnes morborum affectus gravidarum graviditatis sunt signa, sed nonnulli tantum eorum ut talia assumi possunt, praesertim ii, qui primo gestationis tempore in conspectum veniunt.
- ^{e)} Conf. Cel. STEIN Theoret. Anleitung zur Geburtshülfe. Cassel 1770. §. 131. u. f. f. Cel. FRIED. Anfangsgründe der Geburtshülfe, Strass. §. 68. u. f. f. FLECK Anfangsgründe der Geburtshülfe, Wien 1768. Seit. 27. u. f. w.

ut multorum nos latent morborum causae, ut v. gr. causam Hydrophobiae a morsu canino, aut eam, quae multas variasque producit constitutiones epidemicas, nescimus causam, quod HIPPOCRATES sub nomine το Θείον comprehendit f): sic quoque dantur causae, affectus gravidarum producentes, quas ignoramus, quorsum e. c. spectat causa Picae s. Malaciae. Sed et in multis aliis rebus sic se res habet, ut cecinit Poëta ille LYCRETIVS:

Multa tegit sacro involuero natura, nec vllis
Fas est, scire quidem mortalibus omnia. Multa
Admirare modo, nec non venerare: nec illa
Inquires, quae sunt arcanis proxima; namque
In manibus quae sunt, haec nos vix scire putandum;
Est procul a nobis adeo praesentia veri.

Hinc non mirum, dari morbos, qui vel a peritissimo Medico tolli nequeunt, ut illud OVIDII:

Non est in medico semper, relevetur ut aeger,
Interdum docta plus valet arte malum.

Sed quid haec ad nos? agamus potius de illis causis, quarum cognitione non caremus.

Diversimode Medici morborum diviserunt causas, in proximas, remotas, praedisponentes, occasionales, internas caer. Ad nostrum, quem nobis proposuimus, scopum, iam satis erit, ut arbitror, si eam de *internis* & *externis* accipiamus divisionem.

§. IV.

Totum graviditatis tempus non immerito in *primum* & *secundum* s. in *primum* & *secundum* gestationis *dimidium* dispeci potest. Causae morborum sunt vel *internae*, vel *externae* (§. praec.). Internarum causarum aliae affectus morbosos efficientes in primo sunt gestationis dimidio, aliae in secundo. Hinc alii sunt affectus primi,

f) Praenot. I. Edit. VAN DER LINDEN Vol. I. p. 448.

mi, alii secundi graviditatis dimidii. Cum vero externae morborum causae, & in primo, & in secundo accidere possint stadio: affectus quoque existunt utrique stadio communes.

§. V.

Primo gestationis tempore omnium fere affectuum causae internae sunt: *Cessatio fluxus menstrui, Consensus s. Sympathia partium quarundam, orta a mutatione uteri, aucta*, inde a praedicta modo causa, *generis nervosi sensilitas ff)* hincque oriunda *liquidorum alterata mixtio*, ductu observationum magis inventa, quam ratiocinis suffulta. Secundo vero dimidio causae aequae internae illorum sunt: *uteri expansio atque moles*, et, quae hanc sequitur, *viscerum abdomine contentorum compressio*. Utroque tandem dimidio externae causae sunt: *Violentia externa, et regiminis atque diaetae vitia*, imprimis vero *animi pathemata*, quorum liquidem noxa latissime patet.

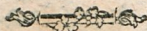
§. VI.

Adorandus universi creator & conditor sexus amabilis corpora ita construxit, ut tempore pubertatis in organis, generationi infervientibus, particulariter accumularetur sanguis, qui iusto & determinato tempore excernitur. Quae excretio ordinario singulis fit mensibus, eamque ob causam *Fluxus menstruus s. catameniorum*, vel *menses*, audit, quae non raro, ut quotidiana fere docemur experientia, multorum fit malorum fomes atque scaturigo, si nempe minori, quam par est, vel maiori, quam consentaneum est, copia sanguis excernitur.

Neceffe vero cum sit, ut foetus per iustum tempus utero geratur, nutriatur & crescat: necesse quoque est, ut adit fons, e quo foetus alimentum suum hauriat. Cui bene consuluit optimus adorandusque beneficae naturae auctor, ut scilicet graviditatis tempore cesset fluxus menstruus, de quo foetus alatur.

Fla-

ff) Ill. GAUBII *Institutiones Patholog.* 1759. §. 176. p. 74.

Fluxus itaque menstrui cessatio necessaria est ad foetus conservationem *g*). Indè iam fere omnibus, & Medicis, & obstetricibus, & saemellis, si fluxus cesset catameniorum, graviditatis oritur suspicio. Nec immerito; si aliae adsunt mutationes, quae graviditatem fere semper concomitari solent, connexae cum mensium emanatione, absque subsequente morbo quodam grauiori, qui suppressionem soluit, maior fit gestationis suspicio. HIPPOCRATES ergo bene pulcreque dixit *h*): *Si mulieri purgationes non prodeunt, neque horrore, neque febre accedente, verum cibi fastidia ipsi accidunt, banc in ventre habere existimato.*

Sed, ut nulla datur regula absque exceptione: sic quoque non semper cum mensium cessatione graviditas coniuncta est, nec cum graviditate emanatio. Plethoricae enim & aetate iuniores cum euphoria saepius, praesertim primis gestationis mensibus *i*), gaudent menstruis, ita tamen, ut sensim sensimque copia decrescant. Nec de-

g) Cum hic de cessationis fluxus menstrui, ad foetus conservationem, necessitate dicam, cruorem sanguinis immediate, imprimis primis gestationis mensibus, ad foetum adfluere, contendere minime volo, cum experientia potius doceamur, nihil rubri sanguinis ad embryonem venire primo gestationis tempore: Retentio fluxus menstrui in gravidis utero magis servit, ut nempe eius vasa expandantur, et ab uterino sanguine humores secernantur, qui usui embryonis destinati sunt. Quare sanguis menstruus retentus omnino ad foetus conservationem, nisi proxime, remote tamen necessarius est. Conf. Perill. VAN SWIETEN l.c. p. 455. Andr. WESTPHAL Diss. de Commercio uterum inter et placentam foetusque nutritione. §. 17.

h) Aph. V. 6. v. d. LIND. Vol. I. p. 96.

i) Conf. STORCH von Krankheiten der Weiber, Band. III. Seit. 95. 261. 305. u. f. f. 515. MAURICEAU Observations sur la grossesse et l'accouchemens des femmes, à Paris 1715. Obs. 168. 388. 606. et EIUSD. Traité des maladies des femmes grosses caet. à Paris 1712. Liv. I. Chap. III. p. 72. et Chap. XX. p. 155. DE LA MOTTE Traité complet des accouchemens caet. à Paris 1721. Liv. I. Chap. IX. obs. 24—26. Fabric. HILDANI Observ. Chirurg. Cent. III. Obs. 59. p. 243.

defunt observationes apud auctores fide dignissimos, existisse faeminas, quae nunquam menstrua habuerunt. *k)*

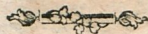
Primo gestationis tempore tanta sanguinis copia ad foetum conservandum necessaria non est. Hinc a cessatione fluxus menstrui plethora omnesque effectus, qui hanc subsequuntur, ut oriuntur necesse est.

§. VII.

Sympathiam seu consensum in multis observari morbis, quis est, qui hoc negat? Omnia fere corporis humani organa, quae in statu sano nullum inter se habere commercium nobis videntur, in statu morbofo evidentius inter se consentiunt. Caput, oculi, aures, nasus, dentes, trachea, pulmones, mammae, septum transversum, ventriculus atque intestina, hepar, renes & ureteres, vesica urinaria et intestinum rectum, partes genitales potioris sexus, uterus, extremitates, in statu praeternaturali per sympathiam seu per consensum laborare possunt *l)*. Ad nostrum scopum iam fatis

k) Conf. ROEDERER l.c. p. 62. §. 131. not. 56. Ill. WRISBERG. ASTRUC *Theoret-practische Abhandl. von den Frauenzimmerkrankh.* Th. I. Seit. 18—50. HILDANVS l.c. Cent. V. Obf. 41. p. 427. *de faemina narrat quadragenaria, quae nunquam fluxu menstruali laboravit, tum durante virginitate, tum etiam in ipso matrimonio, in quo tamen septem liberos peperit, et quidem feliciter. In puerperio lochia quoque exigua fuerunt. Fuit illa ab ipsa iuventute ad illud usque tempus, cum HILDANVS eam viderit, semper robusta, valida, morbis, quae parum obnoxia. Novi faeminam quandam Berolini sanam et robustam, quae annum quinquagesimum, et quod excurrit, iam implevit, quae mihi sancte affirmavit, se nunquam fluxui menstruo, nec morbis, qui inde pendent, subiectam fuisse, quae vero nunquam utero gessit.*

l) Vid. ROBERT WHYTT *Beobachtungen über die Natur, Ursachen und Heilung der Nerven-hypochondrische und hysterische Zufälle.* Leipz. 1766. Seit. 12—23. IOAN. HENR. RAHN *Diss. mirum inter caput et abdomen commercium.* Goett. 1771.

latis est, si verum est, quod aliae partes, per consensum cum utero, affectu quodam affligantur ^m).

§. VIII.

Ab aucta vero sensilitate, indeque facile oriundis animi perturbationibus, aut generis nervosi laesionibus, liquidorum crasin alterari, observationibus constat. Clarissime enim videmus praecipuum illud irae et exandesceniae cum bilis indole et motu commercium. Infantes si lac nutricis, quae iram perpeffa est, fugunt, moribus spastico-convulsivis affici solent ⁿ); et in laesionibus cerebri, et phrenitide, bilis, quanquam nulla acrimonia in massa humorum adest, aeruginosa invenitur ^o). Sic quoque homines navis agitationi insueti, et illi, qui in gyrum motum exercent, post vertigines et summam anxietatem, bilem aeruginosam vomunt. SCULTETUS ^p) observavit, omnes fere capite vulneratos de oris amaritiae conqueri. Inde HIPPOCRATES ^q) dixit: *quibus cerebrum dissectum fuerit, bis necesse est febrem, et bilis vomitum accedere.*

§. VIII.

^m) WHYTT I. c. Seit. 21. Die grosse Verschiedenheit derer Zufälle, die sich bei der Mutterbeschwerung befinden, hat verursacht, daß man der Mutter eine mehr ausgedehnte Sympathie, als allen andern Theilen, das Gehirn ausgenommen, zugeschrieben. Obgleich aber diese Symptomen nicht so oft von der Mutter herkommen, als man sich gemeinlich einbildet: so legen doch das Brechen, welches sich gemeinlich bei einer Entzündung dieses Theils befindet, der Ekel und in Unordnung gerathene Appetit nach der Empfangniß, die heftige Zusammenziehung der Zwergfells und der Bauchmuskeln in der Geburt, die Kopfschmerzen, die Hitze und Schmerz im Rücken und Gedarmen zu der Zeit der monatlichen Reinigung, genugsame Proben von der Uebereinstimmung, die die Mutter mit verschiedenen andern Theilen des Körpers hat, ab.

ⁿ) VON ROSENSTEIN Kinderkrankh. 1768. Seit. 9.

^o) VAN SWIETEN Comment. T. I. p. 434, et T. II. p. 599.

^p) Arment. Chirurg. p. 198.

^q) Aph. VI. 50. V. LIND. Vol. I. p. 102.

§. VIII.

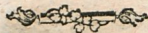
Compressionem multos producere affectus, iam satis notum est. Partes enim compressae vel irritantur, vel debilitantur, ut actiones necessarias perficere nequeant, vel canales comprimuntur ita, ut fluido transgressum denegent, inde stases, obstructions, caet. vel etiam organa quoddam ita comprimuntur, ut in iustum et determinatum gradum extendi nequeat. Ex his omnibus haud difficile varii oriri possunt affectus.

§. X.

A violentia externa, regiminis atque diaetae vitiis, praecipuis vero ab animi pathematibus, gravia saepius et subinde dira oriri mala, experientia fere quotidiana compertum habemus, ideoque necesse non erit, ut de his fusius dicam.

§. XI.

Recensitis itaque omnibus causis generalioribus, affectus gravidarum producentibus, ipsos nunc affectus adducamus. Vidimus tria dari causarum genera, plethoram nimirum, ortam a cessatione fluxus catameniorum, consensum s. sympathiam partium cum utero, et auctam sensilitatem, et ab hac oriundam alteratam liquidorum mixtionem; uteri turgescenciam, indeque oriundam partium compressionem; violentiam denique externam, regiminis atque diaetae vitia, praesertim animi affectus. Recenseamus nunc affectus, qui ab his proficiscuntur causis. A prima pendent omnes congestiones atque humorum organici, haemorrhagiae, nausea, vomitus, appetitus prostratus, pica s. malacia, cardialgia, dolor mammarum. Ab altera: dolores intestinorum, p. etinum, inguinum, renum, alvi obstructio, tenesmus, haemorrhoides, urinae vel retentio, vel incontinentia, oedema pedum, crurum, labiorum pudendorum, varices, herniae, prolapsus uteri et vaginae. A tertia: haemorrhagiae, vulnera, abortus.

§. XII.

Notum est, a causa occasionali nullum oriri morbum, nisi iam adsit dispositio quaedam in corpore humano ad hunc vel illum morbum. Sic videmus in morbis contagiosis, uti v. gr. in Variolis, eum tantum his affici, cuius corpori dispositio ad istos inest. Eodem quoque modo res se habet cum affectibus gravidarum. Assumamus, duas gravidas unum atque idem admittere vitium, cuiuscunque generis sit, quod noxam corpori inferre potest; huic nocet, illi minime. Qui diversus ab una eademque causa occasionali effectus ab eo pendet, quod in una aderat causa disponens, qua altera carebat. Patet quoque propter eandem causam effectus in gravidis, et gradu, et diuturnitate, diversos oboriri posse. Verum istae conditiones, cum, si in universum spectentur, intellectu faciles sint, in casibus vero obviis suppeditandae, non, nisi summa cum difficultate erui queant: hoc de iis indicasse sufficiat. Si quando memorabiles, et per observata comprobatae, conditiones corporis huic illive gravidarum affectui faveant: conabor sane in sequentibus earundem mentionem iniicere.

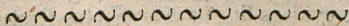
§. XIII.

Sunt quidem et alii multique affectus, quibus gravidae laborare possunt, ut sunt: somnolentia, dolor dentium, copiosa salivae excretio, pustulae in facie et collo, ephelides, s. maculae faciei, pallor vel rubor faciei, eiusdemque instans, oculi retracti, lividi, languentes, turbidi, palpebrae tumentes, circulus circa easdem lividus, flavescens, coeruleus, cephalalgia, otalgia, hemicrania, nasus quasi vernice flava tinctus, vertigo, ardores fugaces, artuum titillationes, caet. quae ab auctoribus ut signa assumuntur conceptionis ^{r)}. Quibus dictum illud HIPPOCRATIS quam optime responder ^{s)}. *Praegnantem mulierem, inquit, si non ex alio*

^{r)} Conf. *beat. ROEDERER* l. c. p. 66. §. 143. 144. *FRIED.* l. c. *Seit.* 26. §. 69. *FLECK* l. c. Kap. 4. *STEIN* l. c. *Seit.* 41. §. 133. 134.

^{s)} *De Sterilibus*, cap. VI. v. D. *LIND.* Vol. II. p. 620.

alio cognoscas, ex hoc cognosces. Oculi videntur distracti ac caviores; et candidum in oculis albedinis naturam non habet, sed lividius apparet. Quae in ventre habent, maculam solarem in facie habent: et postquam conceperunt, vinum odio habent, et oris ventris morfu ac saliva plenae sunt. Sed cum hi affectus ut plurimum ita sunt comparati, ut gravidae facile eos patiantur, raroque medelam poscant, et cum aliqui horum iam ad eos pertinent, quorum causa congestio humorum vel consensus est: ne extra eos, quibus specimen Academicum circumscriptum est, fines egrediar, hos dimitto.

PARS POSTERIOR

SPECIALIS.

§. XIII.

Praegressis itaque generalioribus, ad specialiora venimus. Nausea, vomitus, appetitus prostratus, primi sunt affectus, quibus gravidae vexari solent.

Vomitus non statim sibi vindicat graviditatis periodum. Sunt enim faeminae, quae iam primis graviditatis diebus ad tertium usque aut quartum gestationis mensem, quo tunc cessare solet, vomitu affliguntur, atque appetitum antea perditum recuperant. In aliis primo aut secundo mense vomitus incipit, et ad quartum aut quintum perdurat; in aliis vero ad partus tempus continuatur. Dantur quoque mulieres, quae in ultimis gestationis mensibus vomitu afficiuntur, neque ab eo liberantur, nisi partu absoluto ¹⁾.

C 3

§. XV.

¹⁾ MAURICEAU Obs. 252, 527.

§. XV.

Causæ vomitus variae sunt, pro ratione scilicet temporis, quo gravidæ in eundem incidunt. Vomitus, iam primo graviditatis tempore præsentis, causâ est consensus uteri cum ventriculo ¹⁾. Neque est, quod de hoc phaenomeno miremur, cum tot tantosque morbos a partium consensu, uti iam supra (§.VII.) diximus, produci, experientia nos doceat. Eadem phaenomena ab eadem causâ orta luculentius videmus in vulneribus capitis, intestinorum, et colica nephritica, ubi nausea et vomitus adest absque ullo humore in ventriculo corrupto ²⁾. Accedit, quod hic consensus inter uterum et ventriculum in gravidis non solum tam vehemens atque evidens sit, ut eius affectus sentiamus, sed etiam in aliis faeminis, quæ graviditate non laborant, quibus sola coitus actio vomitum excitat. Sic DE LA MOTTE ³⁾ de nonnullis narrat faeminis, quæ ipsum de huius phaenomeni causâ consuluerunt, et quibus id valde frequenter accidit. Observavit quoque in duabus virginibus semper instante fluxu menstruo, ab irritatione uteri indeque consensu inter uterum et ventriculum, vomitum ortum fuisse ²⁾.

Vomitum autem, incipientis secundo et tertio mense et ad quartum aut quintum mensẽ durante, vero admodum similes causæ sunt: diætæ vitia, turbæ ventriculi, a nervis profectæ, plethora, indeque pendens humorum, haud sane semper, si unquam, depravorum, ad ventriculum congestio. Etsi enim sunt, qui liquida corrupta in his gravidis ad ventriculum confluere existimant: attamen haud necessarium esse duco, ut, causam vomitus in gravidis indagaturi, protinus ad malignos, corruptos acresque hu-

¹⁾ MAURICEAU *Trait. des Malad. des femmes gross.* Liv. I. cap. XII. p. 129. DE LA MOTTE l.c. Liv. I. Chap. XVII. p. 89. et 90. DIONIS *Traité général des accouchemens.* Liv. II. Chap. V. p. 143 sequ.

²⁾ Vid. IOAN. PHIL. EYSELII *Diss. de Vomitu nephritico*, Erford. 1717.

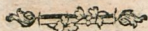
³⁾ l.c. pag. 91.

²⁾ Novi virginem duo et viginti annos natam, quæ, instantibus menstruorum periodis, vehementi semper laborat vomitu.

humores provocemus. Nam et commodiores causae afferri possunt, et haud scio, an materiae semper vomitu in gravidis reiectae, eam corruptionem satis aperte prodant. Et displicet quoque haec sententia DE LA MOTTE, qui ^{a)} pour moi, inquit, je ne regarde pas ces humeurs comme des humeurs corrompues, quoi qu'en disent d'excellents Auteurs, je fais une grosse difference entre les humeurs superflues et les humeurs corrompues. La corruption change la nature de la chose, et la superfluité ne consiste que dans l'abondance. Si ces humeurs contenues dans l'estomac étoient corrompues, elles feroient une mauvaise impression sur la membrane intérieure de ce viscere, et quelque peu qu'il s'en glissât avec les alimens dans les intestins, elles communiqueroient leur malignité non seulement à la mere, mais aussi à l'enfant, tendre et délicat, qui n'a d'autre nourriture que celle qui reçoit du sang de sa mere, qui est la suite de la digestion et de la chylication; et comme l'enfant se porte bien en venant au monde, quoique sa mere ait souffert de vomissemens pendant tout le temps de sa grossesse; ce qui n'a pu se faire sans quelque portion de ces humeurs se soit engagée avec le Chyle. C'est une preuve assurée qu'elles sont sans corruption. Neque vero negat, fieri quandoque, ut gravidae corruptione humorum laborent; tunc autem, existimat, ab hac causa alia mala oriri. Dicit enim ^{b)}: Je ne dis pas pour cela que la femme grosse soit exempte de renfermer chez elle quelques humeurs corrompues, puisque je n'en vois que trop souvent qui sont attaquées de vapeurs, de suffocations et de foiblesses, qui ne peuvent avoir pour cause qu'une corruption, dont ces accidens sont l'effet. Fateor interea, difficile admodum esse, omnes omnium vomitus specierum cognoscere causas, et rationem suppeditare, cur v. gr. vomitus in nonnullis ad partus diem continetur, sive sit ab initio, sive accidat mense secundo; cur aliae vomitu corripantur, si marem utero gerant, minime vero si faemina sinu contineatur, caet. Quibus,

a) l. c. p. 92.

b) l. c. p. 93.

bus omnibus bene perpenſis, DE LA MOTTE tandem ait c): *Mais comme je ne parle de celle - ci, que par occasion, je reviens au vomissement, dont la cause la plus vraisemblable, est la quantité d'humeurs superflues, desquelles la femme grosse regorge par la suppression des ses ordinaux.*

Vomitus denique, qui ultimis graviditatis mensibus contingit, et ad partum usque absolutum durat, causa est ascensus uteri (§. VIII.)^{d)} et foetus nimis grandis, quo ventriculus comprimitur e).

§. XVI.

Quod ad methodum vomitui medendi attinet; haec erit. Si initio graviditatis adest: nulla dentur medicamina, cum fere semper lenis sit, et absque magna vi se manifestet. Attamen si nausea et vomitus perpetui sunt, et vix amplius tolerabiles, praefertim si eas affligunt, quibus genus nervosum admodum mobile est, aliquot *guttulis Laudani liquidi* saepius feliciter sedari possunt f). Neque liquor mineralis anodynus, aut Spiritus nitri dulcis spernendum effectum edent.

Si

c) l. c. p. 94.

d) MAURICEAU *Traité des malades des femmes grosses*. p. 130.

e) MOURICEAU *Obf.* 124. 374. 453.

f) VAN SWIETEN l. c. p. 464. WHYTT l. c. Seit. 88. *Es giebt Frauzenzimmer, die aus einer allzugroßen Zertlichkeit oder Empfindlichkeit der Nerven, nach der Empfängniß mit Hitze und einer unangenehmen Empfindung im Rücken, der Kolik und andern Zufällen beschweret werden, so daß sie in Gefahr gerathen, eine unreife Frucht zu gebahren. Liegt in solchen Fällen die Ursache nicht in einer Vollblütigkeit, oder in einer großen Schwachheit der Gefäße der Bermutter, sondern in einer ungewöhnlichen Schwäche und Zertlichkeit der Nerven, so schadet das Adlerlassen, und zusammenziehende und kühlende Mittel sind fruchtlos, da hingegen eine gehörige Dosis Laudanum, die man von Zeit zu Zeit giebt, die beste Wirkung hat. Denn indem solches die allzugroße Empfindlichkeit der Nerven vermindert, so stillt es nicht nur alle unangenehme Empfindungen, sondern bringt auch das Gemüthe selbst in Ruhe, und macht, daß solches weniger von geringen Ursachen beunruhigt werden kann.*

Si vero ad quartum aut quintum perdurat mensē, si continuus et vehemens est: abortus, uteri prolapsus, hernia et convulsiones metuenda sunt. Tunc imminuendus est, vel, si fieri potest, tollendus. Oportet igitur Medicum plethoram imminuere sanguinemque a ventriculo revellere, quod fit venaesectione in brachio instituta; deinde, humores in ventriculo contentos evacuare, quod optime perficitur per lenia laxantia, ut sunt: Rheum, Folia Sennae, Cassia, Tamarindi, Syrupus de Cichorio, caet. IOANNES STORCHIVS *g*) in omnibus fere hoc affectu laborantibus, maximo cum fructu, Tincturam Rhei adhibuit. Abstinentium vero ab omnibus calefacientibus et vehementioribus purgantibus. Prodest quoque pauculum vini Hispanici vel spiritus vini *h*). Nec negligendi sunt clysteres emollientes e sero lactis, seu ex alio quocunque emolliente, parati. Notandum vero, quod haec omnia per intervalla repeti debeant, ita quidem, ut venaesectionis evacuationi praeceat. Quod etiam confirmat MANNIGHAM *i*) cum ait: *Si res postulat, ut mulier gravida purgetur, sanguis e brachio amittatur ante aliquot dies.*

In nimia nervorum mobilitate interpositis anodynis utendum. Vitia diaetae digestiva, rhabarbarina indicant. Quodsi forte imbecillitas ventriculi adsit: praeter roborantia interna, externis etiam locus concedendus *k*).

Ad vomitum futurum praecavendum et accuratissima diaeta commendanda et lene laxans *l*) porrigendum erit. DE LA MOTTE haec remedia *generalia* nominat, et cum aliis auctoribus fide digniffi.

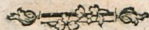
g) Vid. EIVS *Von den Krankheiten der Weiber*, Band III.

h) VAN SWIETEN L. c. p. 463. MAURICEAU *Traité des femmes grosses*. p. 131.

i) *Art. Obstetr. Comp.* Hal. 1746. p. 67.

k) Vid. IVNCKERI *Therap. spec.* pag. 978.

l) DE LA MOTTE L. c. p. 97. *Obf.* 41.

dignissimis contendit, quod venae sectio praecipuum sit ad vomitum sedandum remedium ^{m)}.

Non desunt denique, ut id adiciam, observationes, gravidas fuisse, quae per totum graviditatis tempus omnia fere assumpta respuebant, eamque ob causam tanta laborabant imbecillitate, ut nec stare aut ambulare possent, quibus de infelici partu timendum erat, foetum tamen sanum et robustum edebant ⁿ⁾.

§. XVII.

Appetitu depravato Pica, s. Malacia, non raro gravidae laborant. Id enim symptoma, quanquam et alios afficit homines, gravidis tamen frequentissimum est. Duplex vero est, vel cibos tantum quosdam, vel et absurda quaedam desiderant gravidae. Prostant innumerabilia exempla huius mali apud probatissimos auctores. Ad priorem pertinet appetitus casei ^{o)}, haelecum ^{p)}, cancrorum ^{q)}, piscium crudorum ^{r)}, tritici crudi ^{s)}, fagopyri ^{t)}, ace-

^{m)} l. c. p. 95. *Entre les remedes generaux, que l'on peu employer contre le vomissement, je n'en ai point trouvé de plus propre et de plus efficace que la saignée, en vidant la plénitude dont la malade se trouve surchargée. Mais il faut, comme je l'ai déjà dit, que ce grand remede soit administré avec prudence et moderation. Les lavemens sont aussi d'un merveilleux secours, particulièrement aux femmes gressées, qui ont le ventre pareuxieux, parceque ils engagent les humeurs superflues à s'evacuer par bas, et il est bon d'y joindre quelque fois de legers purgatifs caet.*

ⁿ⁾ Vid. DE LA MOTTE l. c. pag. 195. Obs. 100. et 101.

^{o)} STORCH. l. c. Seit. 261. & M. N. C. Dec. I. An. 2. Obs. 194.

^{p)} TVLPII Obs. L. 2. C. 24. p. 132. *Act. Phys.* M. N. C. Vol. II. Obs. 203. p. 457.

^{q)} M. N. C. Dec. I. An. 3. p. 471. & Dec. III. An. 9. p. 251. SCHENKII Obs. p. 629. *Saryr. Medic. Siles.* Vol. III. p. 25.

^{r)} SCHENKIVS l. c. p. 625.

^{s)} M. N. C. Dec. I. An. 1. Obs. 133.

^{t)} *Saryr. Medic. Siles.* Vol. III. p. 26.

aceti ^{u)}, vini ^{x)}, galli gallinacci vivi ^{y)}, mulsae e milio paratae ^{z)}, piperis ^{a)}, maioranae tostae ^{b)}, florum macis ^{c)}, zingiberis ^{d)}, caet.

Ad posteriorem pertinet appetitus cretae ^{e)}, lanae ^{f)}, cerae ^{g)}, arenae ^{h)}, alabastris ⁱ⁾, carbonum ^{k)}, aliorumque absurdorum ^{l)}.

Sed et sunt mirabilia phaenomena huius appetitus. Sic SALMVTH ^{m)} pistoris Lipsiensis uxoris, uterum ferentis, et partui proximae, mentionem facit, *quam, cum forum peteret, et carnes compararet, libido invasit, vellicandi barbam lanii proceriorum. Mox involat ac una post altera vice egregie pilos vellicat. Lanius illam adspiciens, et circumstantias perpendens, patienter id fert. Cum vero tertia rursus vice eandem apprehendere conaretur, inhibuit, modeste id denegando. Domum illa se confert, atque intra paucas horas tres parit filiolos, duos vivos, tertium*

D 2

mor-

u) M. N. C. Dec. II. An. 9. Obs. 201.

x) VAN SWIETEN l. c. p. 464.

y) M. N. C. Dec. III. An. 3. p. 32.

z) *Ibid.* Dec. I. An. 2. Obs. 209.

a) SCHENKIVS l. c. p. 25. NICOLAVS NICOLVS (*Serm. Medic. 5. Tr. 4. C. 36.*) de faemina quadam narrat praegnanante, quae piperis libras circiter viginti comedeat. Vid. IOAN. ANDR. FISCHER Progr. de *Phantasia errante*. Erford. 1719.

b) M. N. C. Dec. III. An. 5. p. 156.

c) *Ibid.* Dec. III. An. 8. Obs. 115. p. 250.

d) PLATER *Obs.* Lib. I. p. 223.

e) M. N. C. Dec. III. An. 7. p. 63.

f) *Ibid.* Dec. I. An. I. Obs. 83.

g) *Histor. morb. Wratisl.* An. 1702. p. 121.

h) *Saryr. Medic. Siles.* Vol. III. p. 25.

i) *Ephem.* N. C. Cent. III. Obs. 54. p. 126.

k) M. N. C. Dec. III. An. 3. p. 32.

l) Conf. MEYER *Diff. de Pica et Malacia*. Erford. 1702.

m) *Obs. Medic. Cent. tres* p. 27.

mortuum ⁿ⁾). Simile quid contigisse a parentibus suis accepit. Mulierem nempe quandam gravidam brachium viri cuiusdam ter momordisse, et eodem die tres quoque infantes enixam esse. IOANNES LANGIVS ^{o)} sequentem narrat casum. Faemina malacia laborans, carne mariti vesci desiderabat, quem ei percarum occidit, et dimidia fere carne coniugis dilecti saturata, reliquum sale maceravit, ut ipsamet postea, cum malaciae furor defebuisset, et facti iam poeniteret, ingenue maritum quaerentibus amicis confessa fuisse fertur. Lembergi vero, in qua urbe LANGIVS natus est, sacerdotem lotis et nudis pedibus egressum balneo, inque plantis de more crepidas deferentem, mulier gravida subsecuta, pedum desiderio capta, procidit a tergo in genua: ac ambabus manibus cruve altero apprehensa, de calce sacerdotis mordicus dentibus frustum evulsit, nihil illius clamorem expavescens, quo deorum hominumque fidem et subsidium is implorabat. At illud, quamvis videtur memorabilius, magis tamen commiseratione, quam admiratione dignum censeo. Mulier quaedam uterum ferens desiderio humeri pistoris denudati, et panem ad furnum deferentis, irretita, moesta omnem cibum, praeter carnem de pistoris humero, fastidiebat. Maritus carae miserus uxoris, certam pecuniam pro singulis de humero pistoris morsibus eo paciscebatur. D os itaque dentium mulieris insultus sustinuisse: tertium vero, doloris pertaesus, ferre noluit. Mirum quid accidit. Mulier tergeminos est enixa, duos vivos, tertium vero mortuum. — Nec illud de cuiusdam viri principis pellice obticere possum, quae mane integros lini aut stupae manipulos, ut in Alpibus glis aut mus obesus (MVRMELTHIER vulgo dictus,) plenis buccis devorabat. CAMERARII uxorem, ex foro cum ovis redeuntem,

li-

ⁿ⁾ Qua quidem occasione de vi imaginationis gravidarum in foetum dicere possem. Sed cum iam multa in utramque partem de illa re disputata sint, et sub iudice adhuc eius lis sit, nec exactior illius disquisitionis meo scopo inserviat, eandem silentio praetereo.

^{o)} *Epistol. Medic. Lib. 2. Epist. 12. p. 548. sequ.*

libido invasisse fertur, marito horum ovorum aliud post aliud in faciem proiciendi. CAMERARIUS, cui uxor percara fuit, et qui, si hoc non pateretur, malos inde oriundos effectus metuit, consilium cepit, faciem lana velandi, et libidini ut satisfaceret passus est p).

§. XVIII.

Videtur quidem definita nervorum irritatio, huius phaenomeni causa existere; siquidem DE LA MOTTE q) ipsi venaesctione medebatur. Novimus quoque, aegros subinde, naturae impulsu, in ea ferri, quae ipsis salubria sunt; ut igitur permissum sit, ex his, quae appetuntur, ad causas morborum in corpore praesentes colligere. Quam ob rem absorbentia v. gr. si appetantur, acidum; acida copiosius vel deglutita vel hausta, acrimoniam alcalinam; halesces largius assumtae, viscidum ac glutinosum prodere videntur. Anne vero, quae commemoravi vitia, irritantia sunt? Denique in universum gravidae auctam sensilitatem nanciscuntur, hanc vero alienatam sensilitatem inducere, vel hydrophobiae exemplum docet, quae et mobilioris generis nervosi sequela est, et in gravidis interdum observatur. Quae autem licet ita sint: memor tamen, quam arcti sint, quibus scientia medici circumscripta est, limites, neque quoscunque inde picae et malaciae obvios casus explicare, neque haec ipsa phaenomena ex irritamentorum, ventriculo applicatorum, actione deducere sustineo. E dictis autem medela patere potest. Recteque MANNIGHAM r) generale statuit regulam: *Si alimenta, quae apprime appetunt gravidae, optima et ad nutritionem maxime idonea non sint, omnino tamen anteponenda sunt iis, quae fugiunt aut oderunt.* Idem

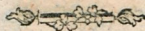
D 3

prae-

p) Vid. *Medicinishe Anekdoten*, II. Theile, Frankf. und Leipz. 1767. Th. II. No. 162. Seit. 73. et RVDIG. FRIDER. UEBELGÜN. *Diff. de Pica*, Erford. 1719. §. 19.

q) l. c. p. 81.

r) l. c. p. 65.

praecipit MAURICEAU cum dicit s): *Mais si les femmes grosses ne peuvent absolument refréner leurs envies étranges, il vaut mieux, comme nous avons dit, leur permettre de biaiser un peu dans leur régime de vivre (pourvu que ce soit modérément) que de s'obstiner à tant contrarier leur appetit D.*

§. XVIII.

Cardialgia, s. morsu ventriculi, gravidæ sæpius affliguntur. Cuius causa, quanquam omnis ea existere potest, quæ vomitui ansam præbet, sæpius tamen acrimonia acida est, ventriculo adhaerens et a cibis et potulentis acidis, aut cito accrescentibus, suborta, STORCHIVS, 2) cardialgiæ in gravida quadam mentionem facit, quæ ipsi ob crudos fructus horæcos assumptos accidit. MAN-
NIGHAM

s) *Traité des maladies des femmes grosses*, p. 120.

f) Cachinnum vix tenere poteris, si WEBELGÜNIVM de picae causa audire velis. Ille enim sententiam WEDELIJ amplectens, causam malacise consistere in phantasia debilitate ac corruptione, hanc a primorum parentum lapsu oriri, asserit. Etenim l. c. §. 22. p. 23. Phantasiae, inquit, huius depravatae originem, ut ad ipsum fontem digirum intendam, Evæ, proculdolor! debemus, quæ res ex mandato non comedendas concupiscens, ac ingerens, prima malacia quasi pomorum, laboravit. Adamus, eius desiderio, motum gerens, ad idem delictum commissum eidem quâlo se: ambo vero totum genus humanum, illi obnoxium reddidit. Forze etiam appetitus hic depravatus sexui sequiori in poenam frequentior est; quam Eva primo illi induxerit. Facilis iam a dispositione, quam ab apperentia heterogenea ad unum omnes a primis parentibus habemus, ad ipsum habitum est transitus.

Quis vero non primo statim intuitu animadvertit, hæc omnia ex ista, quæ olim admodum vulgaris fuit, profici ci sententia, erroneos scilicet cet in corpore humano motus ab anima, post lapsum corrupta, oriri? Qua de re puldre et concessit. egit III. КЕММЕ, Fautor atque Praceptor omni pietate mihi colendus, in libro, cui titulus: *Einleitung in die Medicin überhaupt*, Halle 1771. Seit. 10. Not. 3.

e) l. c. p. 397.

NIGHAM eam ob causam, notat haec ^{u)}: *Mulieres gravidae, quibus acescere, sive ardorem pati solet stomachus, ab acidis fructibus immaturis, saccharo abstineant, vel etiam vinum fugiant, nam vinum, ut alimenta in stomacho acescant, efficit, ipsumque est acidum.*

Absorbentia itaque multum hoc in malo efficiunt. Et praeterea vid. §§. antec. qui de vomitu exponunt.

§. XX.

Nec infrequentes sunt gravidis dolores intestinorum, pectinum, inguinum, renumque.

Omnia viscera chylopoietica tempore graviditatis ab expansione uteri comprimi, e suo loco emoveri et debilitari, nemo negabit. Inde cruditates in illis accumulatur, et spasmi oboriuntur, qui dolores excitant; inde dolores intestinorum. Ipsa quoque compressio et tractio partium a tumente utero iisdem favent.

Uterus deinde quatuor gaudet ligamentis, latis nempe et rotundis, quae nihil aliud sunt, quam cellulosae partes a peritoneo productae. *Hoc* enim a vesicae urinariae superficie posteriori, circumdando uterum et vaginae partem superiorem, ad eandem partem intestini recti continuatur. Idem peritoneum ad uteri latera et ad vaginam adnatum est, et septi instar pelvim in duas dividit regiones, in anteriorem et posteriorem, et vocatur *Ligamentum latum*. *Ligamenta* autem *rotunda* sunt fasciculi, qui ex uteri lateribus antroorsum mittuntur, constantes cellulosis fibris longioribus et vasculis, qui in progressu angustiores, pelvi exeunt, per annulum abdominalem in inguina veniunt, ubi ramosi fiuntur et in vascula solvuntur, quae cum epigastricis coniunguntur ^{x)}.

Ho-

^{u)} l. c. p. 66.

^{x)} Vid. WINSLOW *Exposit. anat.* à Amsterd. 1752. Tom. III. p. 61. No. 602. 603. et p. 66. No. 619—622. *Perillustr. de HALLER Prim. lin. Physiol.* 1765. §. 842. et 847. REGN. DE GRAAF *de Mulier. organ. generat. inseru. tract. nov.* Lugd. Batav. 1672. Cap. X. p. 142. sequi.

Horum ligamentorum ope uterus, praesertim gravidus, in suo loco atque situ tenetur. Si vero uterus maius nanciscitur augmentum, haec ligamenta extenduntur; inde dolores pectinum.

Fieri quoque potest, ut unum horum disrumpatur ligamentorum, quo fit, ut uterus gravidus in alterum labatur latus, quod originem dat situi uteri obliquo. In eo itaque latere, ubi maxima uteri pars sita est, compressio viscerum abdominalium maior ut adfit necesse est; hinc dolor inguinum.

Sed et renes saepius dolore afficiuntur, cuius causa, quam graviditas scilicet suggerit, partium adiacentium sympathia est. Peritonaeum enim, cuius productio ligamenta format lata, per haec cum renibus est connexum.

Ad methodum his medendi doloribus quod atinet, alvus, vel clysteribus, vel remediis laxantibus, leniter subducenda est, et, si vehementiores evadunt, lenioribus anodynis mitigandi sunt. Caeterum ut aegra lecto detineatur, venaque ei secetur, necesse est. Ligamentis valde extensis, aut alterutro disrupto, ita ut uterus in alterum conijciatur latus, fascia abdomen circumdandum est lata, qua uterus sustinetur *y*).

§. XXI.

Mirabile commercium est mammis inter et uterum *z*). Hic enim si expandatur, illae quoque expansionem pariuntur. Inde tertio aut quarto graviditatis mense mulieres de levi quadam in illis tensione conqueruntur, raro tamen medelam possunt. Quibus consentaneum est, bonis uti alimentis, aërem evitare frigidum, et vestes induere laxiores, ne mammae premantur. Sed accidit quo-

y) Multum nunc disputatur, an ossa pelvis tempore graviditatis diducantur, nec ne? et ii, qui huic favent sententiae, dolores hoc §. descriptos ab hac diductione oriri putant. Sed cum nondum certum sit hoc assertum, et quasi in aequilibrio haereat, silentio id praerereundum esse duco.

z) Conf. *Perill. de HALLER* l. c. §. 949. p. 431. et *WHYTT* l. c. p. 21. lit. O.

quoque, ut tumores atque indurationes ^{a)} in mammis nascantur, quorum causa lactis stagnatio est. Quo in casu lenis frictio, venae sectio, interne diluentia lenisque resolventia, externe vero emollientia, saponacea, et camphorata maximo cum successu adhibentur ^{b)}.

Fieri quoque potest, quod haud raro evenit, ut papillae vix promineant, vel penitus subsideant, ita quidem, ut papillae eminentis loco foveola in mamma appareat, quod phaenomenon germanice: *Die blinde Warze* vocant. Cui optime medemur, si antlia illa, a *Cel. STEIN* inventa et descripta, utamur ^{c)}. Papillis vero fissis et dolentibus quam optime conducit, si oleo cerae, repetitis destillationibus limpido et mollissimo reddito, inungantur ^{d)}.

§. XXII.

Vesica urinaria duplici modo, tempore graviditatis, affici potest. Gravidae enim vel retentione, vel incontinentia laborant urinae. In priori casu conatu quidem gaudent ad mingendum, absque vero effectu. Tota expanditur vesica, debilitatur, et potentiam amittit se contrahendi. Urina, diurniori mora acrior reddita, vesicam irritat, eandemque acerbissimis doloribus afficit, quos saepius inflammatio subsequi solet. In posteriori casu continuo mingunt, quod quidem non dolorificum est, attamen magna incommoda parit.

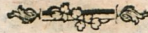
§. XXIII.

a) Vid. RÜCHNER *diff. de uteri conexione cum mammis*, §. 22. 23.

b) Conf. Ill. MECKEL, optimi et nunc beati Praeceptoris atque Fautoris, *Nova experimenta et observationes de sinibus venarum ac vasorum lymphaticorum* caet. Berol. 1772. §. 16. 17.

c) Vid. EIVSD. *Kurze Beschreibung einer Brust- oder Milchpumpe* u. s. w. Cassel 1773.

d) Conf. *Perill. VAN SWIËTEN* l. c. pag. 644. et immortalis BOERHAAVI *Elem. Chem.* Lugd. Batav. 1732. Tom. II. p. 157.

§. XXIII.

Causa utriusque huius affectus est compressio vesicae, orta ab utero turgescente, ita tamen, ut, si illa vesicae pars comprimitur, hic oriatur affectus, si vero alia, alius. Nimirum si vesicae collum ab uteri turgescencia comprimitur, exitus impeditur urinae; permanente igitur simul huius adfluxu per ureteres: inde accumulatio lotii in vesica producitur et cum hac ea incommoda, quae recensur (§. praec.). Hoc accidere solet tertio aut quarto mense, quo tempore uterus adhuc in pelvis fundo situs est, praesertim vero iis id symptoma familiare est, quae prolapsu uteri laborant. Atamen in ultimis quoque graviditatis mensibus oboriri potest. Nam foetu sic naturaliter locato, ut caput praiceps sit, hoc comprimit vesicae collum.

Involuntaria autem urinae excretio, s. incontinentia urinae, compressionem quoque, ab utero turgescente ortam, pro causa habet, et quidem ultimis gestationis mensibus, quid? quod nonnullis plerumque ante partum diebus gravidae de hoc queruntur affectu. Ab utero enim turgescente, praesertim a foetus capite, vesicae fundus collum versus comprimitur, hac compressione immittitur vesicae spatium, urina collum versus cogitur descendere, irritat vesicae sphincterem, quo fit, ut exitus concedatur urinae. Cum vero, id quod primum est, pauculum urinae in vesica una accumulatur vice et fecernatur, cumque, quod alterum est, singulis vicibus guttulae quaedam urinae relinquantur; hae collum irritant, indeque solito frequentius urinae stillicidium, quid? quod fere continuum suboritur.

§. XXIII.

Quod ad medelam attinet, in utroque casu totum fere auxilium in gravidae, seu, quod melius est, in Chirurgi existit manibus. Faemina nimirum supina iacente, pedibusque reclinatis, manus in vaginam immitratur, qua uterus comprimens reclinatur, ut urina nunc liberius effluere queat. Quod vero si non conve-
nire

nire videatur, Catheter adhibeatur. Fieri quoque potest, ut vesicae corpus cum collo suo angulum formet, sicque oriatur impedimentum, quominus libera sit urinae excretio, et catheter in vesicam facile introducatur ^e). In utroque casu quies, nec non situs in lecto supinus conveniunt. Gravidæ enim hoc affectu laborantes, somno graviori quasi sepultæ, spontaneum urinae effluxum patiuntur, leviori vero somno gaudentes continuo ad matulam properant ^f). Venter prominulus fascia sustineatur lata ^g).

Si iam orta levis inflammatio, partium naturalium intumescencia et urina acrior in causa sint, venæsectio, remedia antiphlogistica, diluentia interne, externe vero fomentationes adhibeantur e lacte tepido, aut alio quocunque emolliente, paratæ.

§. XXV.

Ultimo gestationis tempore uterus pelvim descendit, quo fit, ut partes in pelvi contentæ comprimantur. Si maxima uteri moles antrorsum premat, oritur, ut iam antea diximus, urinae vel retentio, vel incontinentia. Si vero posterius vim exerceat suam, alii tunc nascuntur affectus, qui incommodissimi sæpiusque dolorifici non solum sunt, sed etiam periculosissimi, ut sunt: tenesmus,

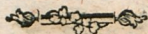
E 2

ob-

^e) Vid. VAN SWIETEN l. c. p. 478.

^f) ROEDERER l. c. §. 175. p. 81.

^g) Non superfluum mihi videtur, si de isto, qui hic Halæ usitatissimus fere est, dicam more. Gravidæ nempe, idque non solum ultimo prægnationis mensē, verum quoque iam prioribus gestationis mensibus, abdomen fascia contringunt lata, eademque inaequaliter adplicata. Quod quidem sperendum non esse videtur, atamen sæpius, non minorem infert noxam, quæ non a fascia oboritur ut tali, sed ab huius constrictione, quæ impedit, quominus abdomen facile expandatur. Idem valet de ista consuetudine, qua scilicet ad foetus, ut vulgo aiunt, confortationem, totum abdomen spiritu fricant vini, quo fit, ut musculi abdominales una cum integumentis communibus rigidiores evadant, indeque difficillime extendantur. Quæ non raro in nonnullis abortui periodico originem dare possunt.

obstructio alvina, intumescencia vasorum haemorrhoidalium, sive internorum, sive externorum.

Tenesmus, qui nihil aliud est, ac conamen ad alvum exonerandam absque proportionato effectu, oritur a compressione sphincteris ani, quae pendet ab utero turgescente et descendente. Faeces enim in tubo cibario contentae, et ad excretionem aptae, moraque acriores redditae, intestinum irritant rectum unde conatus deiciendi; cum vero sphincter ab uteri mole comprimatur, impeditur eorum exitus.

Obstructio alvina originem ducit a compressione intestinorum, praesertim recti, et ab eorum debilitate, quae inde oboritur, et a foecum induratione, quae eandem agnoscit causam.

Vasa haemorrhoidalia ab utero quoque comprimuntur, hinc intumescunt atque dolorifica fiunt. Quo in casu vel unum aut alterum dilatatur vas, sanguinemque contentum amittit, e quo *fluentes haemorrhoides* cognoscunt, vel praedicta vasa intumescunt tantum, ita quidem, ut disrptioni modo proxima fiant, qui status *haemorrhoidum coecarum* nomine venit.

§. XXVI.

In his omnibus affectibus vel optima sperari potest medela a lenibus clysteribus emollientibus, lubricantibus, praesertim syringa inficiendis ^{h)}. Interne diluentia adhibeantur. Eae, quae quieti nimis indulgent, ambulent. Cibus sit eupeptus, parvus, frequens. Speciatim vero tenesmus lenitur, si sphincter ani relaxatur, quod optime perficitur fomentationibus emollientibus sic adhibitis, ut aegra in sella insideat perforata. Nec minor erit successus, si hoc adhibeamus remedium in haemorrhoidibus intumescensibus valdeque dolorificis. Quo tamen in casu et refrigerantia, lubricantia externe applicanda possunt praescribi.

§. XXVII.

^{h)} Vid VAN SWIETEN l. c. p. 479.

§. XXVII.

Gravidarum pedes, crura, femora, non raro, praesertim ultimo gestationis mense, oedemate laborant, quod quandoque, et abdomen versus ascendit, labiaque pudendorum; quid? quod totum fere corpus occupat. Pudendorum labia non nunquam ita hoc malo afficiuntur, ut pellucida appareant atque impediunt, quominus gravidae ambulare possint ¹⁾.

§. XXVIII.

Causa huius mali est: compressio vasorum venosorum et lymphaticorum, orta ab uteri turgescencia ac mole, qua refluxus fluidorum, in his vasis contentorum, liberior impeditur; quae causa magis est praecipua, et frequentior. MAURICEAU cum de causa huius affectus agit ^{k)}: *Cette enflure, inquit, des jambes et des pieds leur arrivant à cause de l'extrême compression que les grosses veines ILIAQUES reçoivent par la grande étendue de la matrice, qui fait que le mouvement du retour du sang ne se faisant pas pour lors si facilement qu'à l'ordinaire dans ses veines, les parties inférieures du corps les plus éloignées, qui sont les pieds et les jambes, deviennent toutes tumescées, à cause du trop long séjour des humeurs superflues qui s'amassent en ces parties, qui ne peuvent que difficilement renvoyer par les veines tout le sang qu'elles ont facilement reçu par l'impulsion des artères.*

Sed etiam aliae existunt infrequentiores huius mali causae, ut sunt sequentes:

- I. Si gemellos faemina utero gerit, oedema non solum pedum, crurum, sed quoque pudendorum labiorum, non infrequens est ^{l)}.

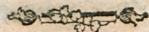
E 3

II. In

¹⁾ DE LA MOTTE Liv. I. Chap. XVIII. Obs. 44. p. 102.

^{k)} Obs. 590. pag. 486.

^{l)} MAURICEAU Obs. 159. 165. 212. 278. 325. 435. 451. 459. 537. 540. 590.

II. In plethoricis, quae nimium atque inconsumtum exercent motum, hoc occurrere solet, nec non in iis, quae nimis vitam magis sedentariam amant.

III. Solidorum debilitas quoque in causa esse potest.

III. Quandoque proficitur ab alvi obstructione.

V. Nec minus ab uteri inflammatione ^{m)}.

VI. Fieri quoque potest, ut pudendorum inflatio ab hernia intestinali oboriatur, vel haec cum illa complicata sit ⁿ⁾. Sic STORCHIUS narrat ^{o)}: se gravidam novisse, tumore labiorum laborantem; tumorem faber ferrarius lanceola aperuit, quo facto, non solum faeces alvinae, sed etiam lumbrici exibant, quae probabant, hunc tumorem herniam, et a facta incisione intestinum laesum fuisse. Bona subsequuta est curatio, et faemina legitimo tempore infantem est enixa.

§. XXVIII.

In oedematis curatione, pro ratione causarum id efficientium, sequentia sunt notanda. Si tantum a graviditate pendet, ab ipso modo partu auxilium expectandum est; ne vero malum augeatur, quiesca sit faemina, atque absteineat a veneris exercitio. Si in plethoricis ab exaestuatione oritur, aegra quiesca se detineat in lecto; vena secetur, potus sit refrigerans; omnia evitanda sunt animi pathemata vehementiora. Quando vero mulier vitae sedentariae nimis indulget, convenit ambulare aut alium quemcunque leniorem motum voluntarium exercere. In solidorum debilitate tonica dentur leniora, et, si fieri potest, motus commendetur. Alvus clausa si in causa est, aperiatur clysteribus emollientibus et lenibus laxantibus. In utero si adest inflammatio, huic occurrendum est secundum leges therapeuticas, venae sectione nempe, diluentibus, an-

^{m)} MAURICEAU Obs. 65. 84.

ⁿ⁾ MAURICEAU *Traité des Maladies des Femmes*. L. I. Chap. XXVIII. p. 179, seq.

^{o)} l. c. Seit. 553. 554.

antiphlogisticis interne; externe vero topicis, fomentationibus scilicet atque iniectionibus. Raro autem ars hoc in diro malo aliquid efficere potest, cum morte saepissime finiatur. Hernia tandem secundum praecepta chirurgica reponatur, fascia leniter adstringente abdomen circumdetur, omnesque evitentur vehementes motus.

Conducit quoque, sive ab hac, sive ab illa oriatur causa, si pedes, crura et femora fascia obvolvuntur, quo fit, ut robur musculorum atque vasorum augeatur.

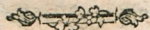
In eo, quod in labiis infidet pudendorum, oedemate, omnis adhibenda est opera, ut mitigetur cum valde dolorificum est, nec minori impedimento in partu. Externe itaque adhibeantur refrigerantia, discutientia ac tonica, et, si haec nihil efficiunt, praesertim instante partu, et labia pellucida apparent, scarificentur, ut materiae stagnanti effluxus concedatur; postea tonica externe usurpentur *p*). Inflammatis vero labiis occurrendum, ut supra dictum est, cum de uteri inflammatione egerim.

§. XXX.

Eandem quoque causam compressionem scilicet vasorum venosorum, ab uteri turgescencia ortam, agnoscunt Varices, qui sunt venae sanguine turgidae et tumentes. Infestant, id quod frequentius est, et ultimis quidem praegnationis mensibus, crura, a quibus sanguis difficilius per venas remeare potest.

In curatione diluendus est sanguis, quam ob causam sanguinis missio non minori gaudet successu. Alvus subducenda lenioribus, vel clysteribus, vel laxantibus remediis. Cibis sit parcus et potus diluens, nimia quies evitanda; praepremis infusio in fœdibus demissioribus. His adhibitis, et externe partium debilitari occurrendum est. Optime vero hoc fit, dum pedes, crura et femora leniter constringuntur. Nec temere incidantur varices, cum saepe

p) MAURICEAU l. mod. cit. *ibid.* et *Obs.* 81. 160. 167. STORCH l. c. Seit. 552. 553.

incisionem mala ulcera sequantur. Quodsi vero omnia frustra fuerint adhibita, ad ultimum hoc auxilium confugiendum est, uti fecit *Cel. THEDEN 9)*. Hic enim faeminae octo mensium gravidae, et varicibus vehementer dolentibus, a malleolis ad abdomen usque tendentibus, laboranti, varicem maximo cum successu aperuit, hocque peracto, pedes ad abdomen usque fasciis circumdedit. Quo facto, dolores cessarunt.

§. XXXI.

Ordo postulat, ut nunc de duobus agam affectibus, qui non raro periculosissimi evadunt, hernia nempe et uteri ac vaginae prolapsu. Utrumque hoc malum ita est comparatum, ut aegrae initio id minimi faciant, et, quanquam iam adest maius huius mali augmentum, raro tamen de hoc queruntur; quod oritur a ridiculo isto pudore, de quo et istius noxa bene pulcreve scripsit *Ill. I V S T. GODOFR. GÜNZIUS 7)*. Raro itaque Medicus, nisi attentior atque lepidior, et per ambages tantum, de his certior fit affectibus. Quo autem minus faeminae, inquit *Ill. GÜNZIUS 8)* hoc vitio (hernia) laborantes, id sinunt ad medentium notitiam pervenire, eo magis hos cautos et circumspectos esse oportet, in omnibus, praecipue iis faeminarum morbis, qui videntur in ventre sedem suam habere. Quid enim frequentius est, quam tales mulierum morbos frustra curari, qui facillime tolli potuissent, modo medenti de hernia constitisset?

§. XXXII.

Omnes vero, ut nemini non innotuit, herniarum species nomen nanciscuntur vel a loco, quem occupant, vel a viscere, quod e suo loco emovetur.

Non

9) Vid. *EIVSD. Neue Bemerk. und Erfahrung, der Wundarzneikunst und Medicin.* Berlin 1771. Seit. 17.

7) *Observat. anatomico-chirurg. de herniis libell.* Lipsi. 1744. Cap. I.

8) l. mod. cit. Cap. XXIII. p. 106.

Non minor exstat herniarum numerus, de quo mihi fermo non erit. Duplex autem est species, quae a situ nomen accipit, et qua gravidae ut plurimum laborare solent, *umbilicalis* nempe et *inguinalis*. Sunt quidem, qui putant, herniam inguinalem, id quod quandoque accidit, nisi cum sacco hernioso concreta sit, durante graviditate evanescere, hocque ab eo pendere, quia intestina ab uteri augmento superiora versus premuntur; e contraria parte umbilicalem frequentiore esse ^{z)}. Monstrant vero observationes DE LA MOTTE ^{u)}, herniam inguinalem gravidis umbilicali frequentiore non esse.

§. XXXIII.

Causae herniae in universum sunt omnes eae, quae illam et in aliis hominibus excitare possunt ^{x)}. Quae vero graviditatis tempore accidere solent, in sequentem ordinem possunt redigi:

- I. Praecipua et frequentissima fere omnium est turgescencia uteri, totum abdomen expandens, et eius moles, quae haud difficile, ut in Chirurgia docetur, peritoneum vel debilitat, vel distrumpit, ut dislocatio visceris e cavo suo, in quo situm est, oriarur.
- II. Omnes agitationes corporis vehementiores, quae abdomen concutiant, quorsum spectant: saltus, ruffis, vomitus, sternutatio, cachinnus, singultus, tenesmus, et, quae cum hoc coniuncta est, pressio in alvo evacuanda, caet.
- III. Constrictio abdominis, orta ut plurimum a thoracibus ^{y)}.
- III. Violentiae externae abdomini illatae, ut sunt: ictus, casus, concussio, caet.

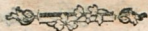
§. XXXIII.

^{z)} PLENK l. c. Seit. 181.

^{u)} Liv. III. Chap. VIII. pag. 580. sequ.

^{x)} III. GÜNZ. l. c. Cap. VIII. p. 23. sequ. III. HEISTER *Instit. Chirurg.* Amstel. 1739. Pars II. p. 784.

^{y)} Noxas, quae in gravidis a thoracibus oriri solent, pulcre descripsit Beat. IOAN. ZACHAR. FLATNER in *diff. de Thoracibus*, Lips. 1735. §. 3. et 4.

§. XXXIII.

Cum autem symptomata urgentia ab hernia oriri possunt, ut sunt: alvus stricta, vomitus, dolor intestinorum, quid? quod incarceratio ipsa, quam non infrequenter, et quidem subito, inflammatio, gangraena et mors subsequi solent, ita ut vel robustissimus homo subito animam efflet: omnis itaque adhibenda est opera, ut gravidae ab hoc malo liberentur.

Duae vero indicationes formari possunt:

- I. Hernia reponenda est. Quomodo id fiat, Chirurgia docet ²⁾;
- II. Facta repositione, quietum vitae regimen commendandum; et bracherium applicandum.

§. XXXV.

Fieri quoque potest, licet id rarissimum sit, ut ipse uterus a suo loco moveatur, indeque fiat *uterina hernia*. Sic legitur casus notatu dignissimus apud SENNERTVM ^{a)}. Victoris uxor, cum maritum in pertica incurvanda iuvaret, ab eadem resiliente percussa fuit ad sinistrum inguen. Paulo post in hoc loco tumor oboritur, initio quidem parvus, brevi vero tempore tantum incrementum sumsit, ut nullo modo intra abdomen recondi posset. Apparuit postea hanc miseram gravidam, et uterus cum foetu in se contento in abdominis sacco conclusum esse, qui cucurbitae oblongae modo propenderet. SENNERTVS infantis motum et tactu et visu percepit. Cum vero nihil aliud superesse videbatur, utero dissecto, foetus vivus, salvus, et incolumis cum secundinis extractus est. Praeter hunc similem alium casum adducit quoque SENNERTVS ^{b)}, nec ab similem recenset REGNERUS DE GRAAF ^{c)}. Patet ex his, quam periculosissimi quandoque sint herniae exitus, nisi iam initio reponantur.

§. XXXVI.

^{c)} Ill. GÜNZ l. c. Cap. XI. p. 38. DE LA MOTTE Obs. 317—321.

^{a)} *Pract. Medic.* L. II. part. I. Cap. 9. et L. III. part. I. Sect. II. Cap. 16. Eundem casum describit MICH. DÖRING in *Epist. ad Hildanum*. Vid. HYIVS *Opera* p. 893 sequ.

^{b)} L. III. part. I. Sect. II. Cap. 16. p. 106.

^{c)} l. c. Cap. VIII. p. 114 sequ.

§. XXXVI.

Multum olim disputatum est, an vere existeret uteri prolapsus, nec ne ^{d)}? Nostris autem temporibus ne unus quidem Medicorum illius existentiam in dubium vocabit.

Duplex est species prolapsus, vel tantum in vaginam usque descendit, nec in conspectum venit, sed tactu solum percipitur, vel extra pudenda prolabitur. In priori casu uteri *descensus*, in posteriori *prolapsus* s. *procidentia* audit. Prolapsus s. *procidentia*, vel cum vel absque *inversione* existit. Is, qui cum *inversione* connexus est, quanquam et alio tempore accidere potest ^{e)}, post partum tamen frequentissime evenit; si nempe secundinae adhaerent, et funiculus umbilicalis multum et ruditer trahitur, vel si obstetrix manu non secundinas, sed uterum ipsumprehendit, et adducit ^{f)}; et cognoscitur ex ipso tumore, si globosus propendet ^{g)}.

§. XXXVII.

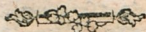
Cum autem *inversio* uteri haud facile, quid? quod plane non durante graviditate accidere queat, de illis potius dicamus prolapsus speciebus, quae tempore praegnationis oboriri possunt, de descensu scilicet et prolapsu absque *inversione*.

Generaliter vero oritur hoc malum a quacunque causa, quae vel uterum et eius ligamenta, quae eum in situ retinent, debilitat, vel tanta vi in ipsum agit, ut descendere cogatur. ALEXAN-

F 2

DER

- d) HEISTER I. c. Part. II. Cap. 157. p. 1084. Ill. HENCKEL, Praeceptoris atque Fautoris ad cineres colendi, *Abhandl. von der Geburtshülfe*, Berl. 1761. §. 595—597.
- e) Vid. HEISTERI *diff. de prolapsu uteri cum inversione extra partus tempus a terrore orto*, Helmst. 1750.
- f) Ill. PLATNER *Instit. Chirurg. rational.* Lips. 1745. §. 1444. MAURICEAU *Traité des malad. des femmes gross.* Liv. III. Cap. VI. pag. 390 squ. et *Obf.* 355. HILDAN. I. c. p. 904. REGN. DE GRAAF I. c. p. 146. PETRI DE MARCHETTIS *Chirurgische Observar.* Nürnberg. 1676. *Obf.* 61. Seit. 146.
- g) RUYSCHII *Obf. anatomico-chirurg.* Cent. Amst. 1691. *Obf.* X. p. 16.

DER MASSARIAS ^{h)} iam dixit: *Caeterum sicut diximus cum Galeno, uterum ad superiores partes non moveri posse, ita altera ex parte certum est, uterum ad inferiores partes frequenter decedere, cum totus aliquando ad pudendum, vel extra egrediatur, quod sensibus fit manifestissimum. Causae vero huius symptomatis plures possunt afferri internae et externae, quaecunque ligamenta uteri possunt laxare et dirumpere. Sic igitur externa vociferatio, insignis tussis, violenta sternutamenta, et frequentia cursus, saltus, casus, ponderis levatio, percussio immoderata, venus et potissimum in ipsa purgatione puerperii, vel paulo post purgationem, improvise tristes nuncii, caet. Sic interna nimia vasorum uteri relaxatio et humiditas, resolutio, apostema, corruptio, difficilis abortus, foetus nimium grandis et gravis, violentus partus, importuna et violenta detractio foetus et secundinarum, immoderatae suppressiones menstruum, purgatio copiosa, aqua in utero collecta, magna mola, magnus lapis, caet. Iam per se patet, inter has modo recensitas causas multas inveniri, quae in graviditate occurrere possunt. Fere incredibile videretur, uterum foetu et secundinis repletum extra pudenda prolabi posse. Monstrant vero huius veritatem observationes PIETSCHII ⁱ⁾, MÜLLNERI ^{k)} aliorumque Virorum celeberrimorum ^{l)}.*

§. XXXVIII.

Fieri quoque posse, iam supra diximus, ut vaginae oboriantur prolapsus. Necessè itaque est, ut adsint signa characteristica, quibus distinguitur, utrum sit vaginae, an uteri prolapsus. Cognosci-

^{h)} Praelect. de morb. mulier. Lips. 1600. p. 230. et 231.

ⁱ⁾ In Journal de Médecine, Chirurgie, Pharmacie, caet. supplément à l'année 1770. Tom. 34. referente III. RICHTER in Chirurgischer Bibl. Bd. I. St. 4. Seit. 5.

^{k)} Vid. EIVS Wahnehmung von einer samt dem Kinde ausgefallener Gebärmutter, nach einer neun monatlichen Schwangerschaft, Nürnberg. 1771.

^{l)} Ephém. N. C. Dec. II. An. 3. p. 375. Mémoires de l'Académie de Chirurgie, Tom. III. p. 368.

gnoskitur vero uteri prolapsus ex ore uterino, quod oblongum prominere, et, si stylus in hoc immisus ad uteri usque fundum transit; cum aliter res se habet in vaginae prolapsu.

§. XXXVIII.

In curatione utriusque mali duabus indicationibus satisfaciendum est:

- I. Pars prolapsa reponenda; qua de re Chirurgia consulenda ^{m)}, et
- II. reposita sustentanda, ne rursus prolabatur, quod perficitur, si pessus ⁿ⁾, vel id, quod *Cel. FRIED* descripsit, bracherium ^{o)} applicatur; hisque peractis roborantia externa et interna adhibenda sunt.

Caeterum quiesca sit aegra, omnesque animi affectus vehementiores sunt evitandi.

§. XXXX.

Vaginae prolapsus quadruplex existit species, vel pars superior prolabitur, vel pars inferior prominere, vel pars superior et inferior simul protruduntur, vel denique una vel altera harum partium intra pudendorum labia tantum haeret ^{p)}.

Causa huius affectus est debilitas et prolongatio vaginae, quae a causis (§. XXXVII.) recensitis originem ducere potest. Inde non mirum, hos affectus et tempore graviditatis produci posse.

Dignoscitur vero vaginae procidentia a tunica ipsius rugosa, et eo, ut dicit *Ill. HEISTER q)*, quod *vagina ad instar magni an-*

F 3

nuli

^{m)} Vid. *HEISTER Instit. Chirurg.* Part. II. p. 1089. et 1090.

ⁿ⁾ *HEISTER* l. mod. cit. p. 1090. et 1091. *Ill. HENCKEL* l. c. §. 607—620. De methodo optime pessos conficiendi scripsit *Cel. LEVRET* in *Journal de Médecine, Chirurgie, Pharmacie*, caet. Tom. mod. cit. Vid. *Ill. RICHTER* l. mod. cit. Seit. 13. u. f. f.

^{o)} l. c. Seit. 224. et Tab. VI. Fig. 2. ^{p)} *Ill. HENCKEL* l. c. §. 624.

^{q)} l. mod. cit. p. 1094.

nili cuiusdam cruenti, duri atque inflammati prolapsa esse deprehendatur.

Methodus medendi in eo consistit, ut, quo citius, eo melius, pars in situm naturalem restituatur, et, hoc peracto, ne iterum prolabatur, sustentetur. Prius facile perficitur, nisi pars prolapsa iam inflammata sit, cui antea medendum erit ^{r)}. Posterior autem postulat, ut pessus oviformis applicetur ^{s)}.

Et quod reliquum est, quies et alvi subductio, atque roborantium applicatio non est negligenda.

§. XXXXI.

Praeter eos, quos adduxi, duo adhuc sunt affectus maximi momenti, haemorrhagiae nempe et abortus, de quibus nunc agam. Superfluum esset, si demonstrare vellem, haemorrhagii gravidas obnoxias esse, cum omnibus hoc notum sit. Docent observationes, praegnantes haemorrhagia narium ^{t)}, vomitu cruento ^{u)}, mictu cruento ^{x)}, et haemorrhagia a disruptis varicibus

^{r)} III. HENCKEL l. c. §. 630.

^{s)} Cuius descriptionem atque iconem dedit *Cel. THEBESIVS* in *Hebammenkunst*, Liegnitz 1759. Tab. 10. Fig. XVI*.

^{t)} STORCH l. c. Caf. 30. 32. 67. 120. 122. 181. 231. 272. 285. DE LA MOTTE Liv. III. Chap. XI. Obs. 211. 212. p. 372 sequ.

^{u)} SALMUTH l. c. p. 82. STORCH l. c. Caf. 50. 185. M. N. C. Dec. I. An. 9. et 10. Obs. 6. p. 45. et Obs. 20. p. 68. *Ibid.* Dec. I. An. 4. et 5. Obs. 195. p. 248. referente STORCH 10.

^{x)} STORCH l. c. Caf. 34. 52. 168. WHYTT l. c. Seit. 184. casum recenset memorabilem, in quo narrat: faeminam quandam, ter gravidam factam, sub quavis graviditate, a quarto gestationis mense ad quindecimum usque diem ante partum, absque periculo mictu cruento laborasse. SALMUTH l. c. p. 128. mulieris gravidae mentionem facit, cuius menses per urinam movebantur stasis et iustis temporibus seu intervallis, et satis sufficienti quantitate. Enirebatur quidem feliciter filiolium, is tamen paucos post menses, epilepticus obibat, caetera sanus.

bus ortum ducente ⁹⁾, laborare posse. Cum autem hae species haemorrhagiae, quod fere semper fit, negligentia tantum periculosae evadere queant, et ordinario haud magnam adferant noxam, si caute diiudicantur: de ea nunc, ne moles augeatur Dissertationis, modo agam, quae gravidis frequentior et omnium fere affectuum periculosissima est, de uteri scilicet haemorrhagia.

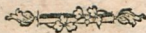
§. XXXXII.

Supra diximus, existere faeminas, quae et tempore graviditatis menstruis gaudent. Ne itaque haemorrhagia uteri cum his, si forte oborirentur, confundatur: necesse est, ut de differentiis specificis agam, inter fluxum menstruum graviditatis tempore obvenientem, et uteri haemorrhagiam.

Distinguitur vero haec ab illo sequenti modo:

- I. Haemorrhagia non statim solitoque apparet tempore, uti catameniorum fluxus.
- II. Copiosior est fluxu menstruo.
- III. In haemorrhagia sanguis est floridus, grumosus, corporibus fibrosis commixtus; alio vero modo res se habet in menstruis.
- III. In haemorrhagia sanguis profluit subito, et undatim, adfunt acerbissimi ad partum dolores; cum contra in mensibus lente et sine doloris sensu profluit.
- V. In haemorrhagia orificium uteri ad internam usque aperturam apertum reperimus, ita ut, haud magna difficultate, unus
aut

⁹⁾ Vid. CASP. FEZOLD *Observ. medico-chirurg. selectior.* Uratisl. 1715. Obs. 45. p. 79. ubi casum recenset: de varicibus in una graviditate bis sponte apertis, absque matris et foetus laesione. STORCH l. c. p. 109. refert casum: ubi haemorrhagia per varices gravidae lethalis fuit. In M. N. C. Dec. I. An. 10. p. 435. legitur: in una graviditate octies varices, absque ulla noxa, esse apertas. FORESTUS Lib. 29. Obs. 24. de muliere gravida narrat, quae, octavo graviditatis mense, haemorrhagia per varices, a corrosione et ruptura orta, laborabat, et tres libras cruoris absque noxa perdebat.

aut plures immitti possint digiti; quae omnia in fluxu menstruali aliter sunt comparata.

VI. In haemorrhagia sanguis ex uteri cavo profluit, in menstrualis vero ex illius cervice.

VII. In haemorrhagia praegressae sunt causae, quae abortum provocare possunt; quod non fit in fluxu menstruali.

VIII. In haemorrhagia vires decrescunt, oriuntur ab inanitione convulsiones, lipothymiae, quas mors non raro insequitur: quae vero non timenda sunt in catameniorum fluxu.

§. XXXXIII.

Periculosissimi huius mali causae sunt, primo, solutio placentae ab utero, quo fit, ut patula magnorum vasorum uterinorum orificia sanguinem effundant; deinde disruptio vasorum chorion neccentium; denique ruptura vasorum, funiculum umbilicalem constituentium ²⁾. Remotiores causae sunt, ut in aliis haemorrhagiis, violentiae externae ^{a)}, animi affectus, similia.

§. XXXXIII.

Signa eventum haemorrhagiae praesagientia potissimum haec sunt:

I. Quo partui est prior, eo periculosior est. Testatur PUGOS ^{b)}, multiplex experientia sibi constitisse, ex uteri haemorrhagia raro periisse gravidas, si mensem quartum vel quintum superaverint graviditatis, nisi alius morbus periculosus simul adfuerit, vel necessarium artis auxilium defuerit. Longe peiorem metuebat eventum, si septimo, octavo, vel nono mense idem contigerit; licet enim plerumque minus valida foret, haemorrhagia ante partum, quam in aliis abortibus, tamen plurimae ex his, non diu post partum moriebantur. II.

²⁾ DE LA MOTTE Liv. III. Chap. VIII. Obs. 107. p. 362.

^{a)} MAURICEAU Traité des maladies des femmes, gross. Liv. I. Chap. XXI. p. 158 sequ.

^{b)} Vid. VAN SWIETEN l. c. p. 486. et ALLEN Abregé de toute la Médecine pratique, à Paris 1741. Tom. V. Art. 2136. pag. 161.

II. Faeminae si per uteri haemorrhagiam non pereunt, tamen haud difficile in morbos chronicos, quorum causa est copiosa et subita sanguinis iactura, incidere possunt, in cachexiam, hydropem, caet. Sic vidit *Perill. VAN SWIETEN* ^{c)} mulierem, quae post validissimam uteri haemorrhagiam frequentia et diuturna animi deliquia patiebatur: cum autem praeter omnem fere spem evasisset, et suo tempore peperisset infantem, sed debilem et paucis diebus tamen superstitem, non potuit de lecto surgeve, quin statim adesset valida cordis palpitatio cum summa anxietate: misera per duodecim annos lecto affixa mansit, caeterum satis sana, modo quiesceret. Addit causam huius. Credibile admodum videtur, inquit, in longis illis et frequentibus animi deliquiis stagnantem circa cor et maiora vasa sanguinem in polypum concrevisse, qui accelerato per motum corporis venoso sanguini obstaculum faceret statim.

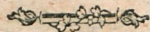
III. In omnibus uteri haemorrhagiis abortus metuendus est.

§. XXXXV.

Si adest haemorrhagia uteri, et abortum metuimus, et faemina iam dolores ad partum leviores sentit, absque aliis symptomatibus vehementibus; abortus quandoque praecaveri potest, si frequentia adhibentur. Quiesca iaceat faemina in lecto, vena secetur in brachio, et, si opus est, reiteretur, alvus clausa clysteribus, vel lenissimis laxantibus aperiatur, nec incongruum erit, si manuluvia ^{d)} adhibentur; cibus sit parcus, frequens, eupeptus, potus refrigerans, acidulus, tepidus. Profunt quoque anodyna leniora; reiicienda vero adstringentia. Spernendum tamen non est, si lana vino adstringente, aut aqua frigida, madida facta abdomen tegitur. Quodli vero haec nihil efficiant, et dolores mitigari nequeant, sed potius vehementiores evadant, et sanguinis profluvium

c) l. c. p. 489.

d) Vid. SAM. SCHAARSCHMIDT *Medic. und Chirurg. Nachrichten*. I. Jahrgang Berlin 1742. Seit. 322.

vium augeatur, omniaque symptomata urgentia fiant: nihil tunc abortum impedire potest, de quo in sequentibus dicam.

§. XXXXVI.

Cum in foetu excludendo tria facile assumere possimus stadia, primum nimirum, quando *maturus*, alterum, quando *praematurus*, tertium denique, quando *immaturus* excluditur foetus e): Abortus mihi audit: *partus*, quo foetus *immaturus* excluditur, hoc est, ante septimum praegnationis mensem. Amplectimur itaque definitionem Ill. ROEDERERII f) recusando notionem Ill. VOGELII g), quod sit *sanguinis ex utero gravido profusivum, cum foetu immaturo aut mola subsequente*, cum, ut iam supra dixi, de vera graviditate, non vero de mola nec aliis falsae graviditatis speciebus, agam. Qui tamen inter abortum, qui primo accidit graviditatis mense, qui et *Effluxus* s. *Aborsus* dicitur, et abortum a primi mensis sine usque ad septimum mensem, differentiam insituere velit, is cum *Perill*. VAN SWIETEN consentire potest, quod abortus sit: *sanguinolenta foetus immaturi expulsio* h).

In universum duplex est abortus species. Nam vel cum vel sine placentae solutione contingit, et accidit ut plurimum, consensu fere omnium auctorum, circa tertium graviditatis mensem, cuius ratio in eo consistere videtur, quod hoc tempore debilior adhuc est nexus foetus cum utero, et in plethoricis mulieribus, quae antea copioso menstruorum fluxu gaudere solebant, uteri vasâ sanguine nimis turgida sunt i).

§. XXXXVII.

Si ad causas, abortum producentes, respiciamus, earum *proxima* est contractio uteri ad foetum expellendum sufficiens, extra legitimum partus tempus; nec suscribo sententiae aliorum, qui

aper-

e) ROEDERER l. c. §. 716. p. 288.

g) *definit. gener. morbor.* p. 8. n. 97.

i) VAN SWIETEN l. c. p. 469.

f) l. c. *ibid.*

h) l. c. p. 468.

apertionem oris uterini naturaliter clausi^{k)}, ut proximam agnoscent causam.

Remotae, Medicorum more, in *disponentes* et *occasionales* dispscuntur. Disponentes uteri habitum ita parant, ut, accedente stimulo quodam, facile contrahatur; occasionales vero stimulum adferunt, vel eam, quae uterum extendit, remouent causam^{l)}. Notandum vero, quod rationem, ut aiunt, saepius inuersam inter se habeant. Quo maior enim est causa disponens, eo minor causa occasionalis esse solet, et vice versa.

§. XXXXVIII.

Causae disponentes^{m)} sunt: uterus ipse, qui singulari laborat habitu, ut scilicet ultra determinatum quendam gradum extendi nequeat; inde oriuntur abortus periodici, habitualesⁿ⁾. Deinde uterus quoque valde sensibilis, qui vel a leuissima mutatione ita afficitur, ut mox se contrahat. Posthac nova abortus causa inde exsurgit, quod

Ille opifex rerum, mundi melioris origo,
Pronaque cum spectent animalia caetera terram,
Os homini sublime dedit, coelumque tueri
Iussit, et erectos ad sidera tollere vultus;

quin fluxus menstruus, quo faemina, prae reliquis animalibus, gaudet^{o)} ad eundem disponit. Porro, foetus si nutrimentum deficit, quo fit, ut placenta cum utero laxius cohaereat, nec foetus in iustam molem excreseat, nec utero satis resistat, ita ut foetus exitus leuissimam irritationem sequi possit. Quorsum et foetus mortuus spectat. Denique plethora utero molesta, quae vasa distendit, nervos comprimit, lacessit, placentae nexum solvit, sanguinisque affluxum efficit^{p)}.

§. XXXXVIII.

k) Vid. IOAN. ADOLPH. WEDEL *diff. de Abortu*, Ien. 1741.

l) ROEDERER *l.c.* §. 718. p. 289. FLECK *l.c.* Seit. 387.

m) ROEDERER *l.c.* §. 74.

n) Vid. III. BOEHMER, Praeceptoris atque Fautoris omni pietate deueniendi, *diff. de Abortu habituali*, Hal. 1772.

o) Cui sententiae favet IOHN BURTON in *New system of Midwifry*. Qui liber ex recensione III. VOGELII mihi tantum notus est. Vid. HUIVS *Neue Medic. Biblioth.* Band II. St. V. Seit. 389.

p) ROEDERER *l.c.* §. 721. p. 290. IVNCKERI *Consps. Medico-pract.* p. 975.

§. XXXXVIII.

Occasionales causae sunt: *Externae violentiae*, matri illatae, quae partim uterum ad contractionem irritant, partim sanguinis affluxum ad ipsum ita determinant, ut placenta solvatur; quorsum spectant: casus ab alto ^{q)} ictus, percussiones abdominis, uteri contusiones ^{r)}, lapsus. Huc quoque pertinent omnes corporis agitationes ut saltatio ^{s)}, cursus, equitatio, cachinnus, sternutatio, tussis, vociferatio, vomitus, singultus, gestatio oneris gravioris ^{r)}, caet. nimium veneris exercitium, quo sanguinis augetur versus uterum affluxus, orgasmus excitatur, abdomen concutitur, et ad contractionem uterus sollicitatur ^{u)}. Porro medicamenta fortiora, venena, efferae haemorrhagiae, vel naturales, vel artificiales.

Deinde *animi pathemata* ^{x)}. Terror et ira omnium fere sunt pessima. Ill BOEHMER ^{y)} *gravidae trium mensium* mentionem facit, *quae improvise fragore, a disloso sclopeto, terrore correpta repente horripilationes sentiebat; sequebantur exagitationes sanguinis, vertigines atque spasmi varii, et tandem non sine graviore periculo foetum abortivum edit misera.* BALTHAS. TIMAEVS VON GÜLDINKLEE ^{z)} refert: *faeminam quandam gravidam iter facientem, inopinato nato terrore percussam, foetum exclusisse.* ANGELVS VICTORIVS ^{a)} sequentem adducit casum: *Mulier quaedam*

q) DE LA MOTTE Obs. 137. p. 253.

r) Vid. RÜCHNER diss. de *Contusione uteri, eiusque effectibus in gravida*, Hal. 1753.

s) Ill. BOEHMER in diss. de *causis infanticidii impunis*, Hal. 1771. p. 9. de *faemina* narrat, *quae saltationis amariv, incautior quodammodo hoc exercitii genere sanguinem exactuans, iam aliquor abortum passa est, et vid. DE LA MOTTE Obs. 138. p. 255.*

t) Vid. DE LA MOTTE Obs. 134. p. 150. Sic nota mihi est *faemina* quaedam, quae quarto graviditatis mense canistrum (einen Tragekorb) pane, farina leguminibusque repletum, per selsquimilliarium portavit, quo facto, postridie abortum passa est.

u) Vid. Ill. ZIMMERMANN *von der Erfahrung*, Th. II. Seit. 369 u. s. w.

x) Vid. HOFFMANNI *Medic. ration. syst.* T. III. Part. III p. 554.

y) in diss. mod. citat. pag. 7. z) in *Kejp. Medic.* 74. a) *Consult. Medic.* 74.

dam utero gerens cum alia vicina a verbis ad verbera devenit, et inde non leve capitis vulnus reportavit, sine noxa tamen; vindictae vero cupiditate flagrans, post aliquot dies alteram lethaliter iterum vulneravit, et postea demum abortivit. IVSTVS VESTVS ^{b)} annotavit: mulierem quandam civitatis Erfordiensis inquilinam iram quam maxime commotam tres filiolas uno partu abortivo exclusisse demortuas.

Porro morbi varii, ut sunt: febres ^{c)} acutae, continuae, contagiosae, inflammatoriae, dolores, convulsiones ^{d)} diarrhoea

G 3

^{b)} in diss. de mictione cruenta, Thef. XII.

^{c)} HIPPOCRAT. Aph V. 55. V. D. LIND. Vol. I. p. 95. *Quaecumque in utero habentes a febribus corripuntur, et fortiter attenuantur, sine manifesta occasione, difficile pariant, et periculose: aut abortum facientes periclitantur.*

^{d)} Non possum, quin, hac data occasione, sequentem, qui mihi notatu dignus videtur, adducam casum.

III. GOLDHAGEN, Praeceptor atque Fautor omni pietate animoque grato ad cineres mihi colendus, qui me in exercenda praxi instituit, ad faeminam septem menses gravidam me misit, quae epilepsia laborabat. Erat vero haec aetate unum et viginti nata, quae primum utero gerebat, temperie cholericæ; habitus eius corporis erat flaccidus, facies pallida, sublivida, oculi magni, torridi, turgescerent, lividi, nasus subacutus, lingua praesertim in radice squalida, adebat appetitus prostratio, dolor et tumor hypochondriorum, una cum anxietatibus, atque languida, urina pallida, aquosa, pulsus erat plenus. Afflicta haec faemina abinde quatuordecim diebus per nycthemeron decem, et quod excurrit, epilepsiae insulibus, quorum singulus per semihoram, imo quandoque per rotam fere horam, durabat. Incipiebat vero insultus primum in internis partibus, ita ut faemina veluti mortua lecto affixa iaceret, deinde oriebatur oculorum rotatio, postea rotatio capitis, quam convulsio omnium musculorum totius corporis sequebatur; aderat sensuum cessatio. Iam ante meum adventum bis secta erat vena, Li- quor anodynus mineralis, aliaque anodyna, quid? quod et arcanum quoddam, cuius descriptionem mihi ostendere voluit, quod autem, cum id adspicerem, mihi nihil aliud esse videbatur, ac pulvis epilepticus officinalis, absque ullo fructu, usurpata erant. Nunquam antea laborabat hoc morbo, nec hereditate eum acceperat, cum nec parentes, nec avi, nec proavi, aut alius quisquam iuvius propin-

rhoëa ^e) dysenteria, lues venerea ^f), fluor albus, praesertim malignus ^g).

§. L.

Praeter has dantur quoque causae occasionales rariores, ut sunt: funiculus umbilicalis, vel nimis brevis, vel circa foetum varie contortus, quo fieri potest, ut mediante motu foetus, placentae pars solvatur, sanguinisque effluxus excitetur ^h). Deinde uteri vul-

quitatis, huic morbo obnoxii fuerint. Ex illis vero phaenomenis, quae antea descripsi, collegi, adesse cruditates in primis viis, praesertim in ventriculo, quae quodsi forsam non sine causa huius mali, concussa tamen esse possent. Venam in brachio secavi, lenosque chylteres inieci iussi; salia media cum Rheo in pulveris forma praescripsi, quibus guttulas aliquot olei destillari foeniculi admiscendas curavi, et, cum agryponia laboraret, versus noctem aliquot guttulas Laudani liquidi s. v. DENHAMII propinavi, et hoc modo per octiduum continuari. Quo facto insultus epileptici leniores, breviores, nec tam frequentes apparebant. Propinavi tunc lene laxans, ex Rheo, Manna, Folis Sennae, simul chylteribus emollientibus matutino et vespertino tempore adhibitis. Proniciebatur illico per alvum magna copia materiae cuiusdam ex virido arae, foetidae. Continuavi pulverem supra descriptum iterum per octiduum, ubi intra nycthemeron unus tantum accessit paroxysmus; recuperabat aegra appetitum ciborum, hilaris fiebat vultus, lingua pura; cessabat tumor et dolor hypochondriorum. Nunc iterum praedictum pulverem adhibui, adiuncto romico quodam ante et post prandium, ad partus diem; labente hoc tempore intra octo et quadraginta horas uno tantum afficiebatur paroxysmo; ipseque morbus post peractum felicem partum, cui praesui, et in quo filiolus sanus et robustum enixa est, plane cessavit. Gaudens adhuc mater et infans optima valetudine.

- e) HIPPOCRAT. Aph. V. 34. v. d. LIND. Vol. I. p. 93. Mulieri uterum gestanti si alvus multum fluxerit, periculum est, ut abortus fiat. et CELS. Edit. Cel. KRAVSE Lips. 1766. p. 61. Mulieri gravidae sine modo fusa alvus elidere partum potest. DE LA MOTTE Obs. 128. p. 240. Vid. contrarium huius asserti seu potius exceptionem in BÜCHNER diss. de Abortu ob chronicam diarrhoeam non semper metuendo, Hal. 1767.
- f) Ill. BOEHMER diss. de Abortu habit.
- g) VYNCKER l. mod. cit. p. 976.
- h) ROEDERER l. c. §. 723. et MAURICEAU Obs. dernier. Obs. 108. p. 51.

vulnus *i*). Porro uteri morbi locales: scirrhus, tumor, ulcus, sarcoma. Denique placentae et funiculi umbilicalis morbi, qui foetum nutrimento privant *k*). Tandem placenta uteri cervici adhaerens, ab eiusdem incremento soluta *l*).

§. LI.

Recensitis itaque abortus causis, de hoc ipso nunc dicam. Tria vero assumi possunt abortus *stadia m*), *primum* nimirum, quando placentae nexus cum utero incipit solvi; *secundum*, quando magna uteri vasa, quae cum placenta communicant, sanguinem effundunt; *tertium* denique, quando foetus immaturus utero prodit. Adducamus nunc signa, quae abortum praefagire solent. Sunt vero:

I. Si mammae sponte extenuentur, aut lac aquosum ex his manet *n*).

II. Si latera superusque venter angustentur *o*).

III. Si sensus adfit insolitae gravitatis et lassitudinis, quandoque abolitus foetus motus.

III. Si faeminae horrore, frigore affligantur, doloribus vagis in abdomine.

V. Si os uteri humidum reperiat, mollius apertum, si aquam loturae carnis similem stillat, et sanguinem purum, admixtis grumis, nunc maiori, nunc minori quantitate, excepto eo abortu, qui a succi nutritii defectu proficiscitur, et absque haemorrhagia contingere solet.

V. Si

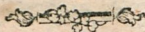
i) Vid. RICHARD diss. de utero gravidato una cum foetu vulnerato. Argent. 1735.

k) ROEDERER l. c. §. 723. lit. d. *l*) Ibid. §. mod. cit. lit. e.

m) VAN SWIETEN l. c. p. 468. 469.

n) HIPPOCR. Aph. V. 37. V. D. LIND. Vol. I. p. 94. Mulieri uterum gestanti, si mammae repente graciles fiant, abortit. Aph. V. 52. Mulieri uterum gestanti si multum lac ex mammis fluat, debilem foetum significat, et 53. Quae corrumpitur sunt foetus, his mammae graciles fiunt. CELS. p. 61. Eidem (mulieri gravidae) si lac ex mammis profluit, imbecillum est, quod inus gerit, et p. 67. Mulieri gravidae si subito mammae emacuerunt, abortus periculum est.

o) Vid. LOMMII Observ. medic. Francof. 1643 L. II. p. 222.

VI. Si prostratio virium adsit, nausea, palpitatio cordis, animi deliquium.

VII. Si doloribus afficiantur mulieres ventris, lumborum, ad os sacrum, inguinum, in uteri fundo, tenesmoideis p).

§. LII.

Progrediamur nunc ad signa, quae abortus eventum praesagiunt.

In abortu graviores sunt corruptiones, quam in partu q).

Abortus cum haemorrhagia contingentes frequentiores sunt iis, qui absque sanguinis profluvio accidere solent.

Si mulier gravida sanguinis profluvio corripitur, accedente extremorum frigore, pulsu debili, celeri, intermittente, oculorum caligine, aurium susurru, praecordiorum anxietatibus, lipothymiis frequentioribus, sudore frigido, motibusque convulsivis, timendum est, ne mors insequatur r).

Sanguinis profluvio nimium perdurante, mater vel mox a facto abortu, vel hectico tandem morbo consumpta, moritur; vel debilis et valetudinaria manet, quamvis extractus fuerit foetus s).

Fe-

p) HIPPOCR. de Morb. mul. L. I. 42. v. D. LIND. Vol. II. p. 443. et 444. Si mulier in utero habens ventrem aut lumbos doleat; formidare oportet, ne foetus tum per abortum edat; pelliculis, qui ipsum continent, ruptis. Aph. VII. 27. Vol. I. p. 104. Mulieri uterum gerenti tenesmus accedens abortire facit.

q) ROEDERER l. c. §. 728. HIPPOCR. de Morb. Mulier. L. I. 98. v. D. LIND. Vol. II. p. 486. Eaedem vero sunt affectiones ex puerperii purgamentis, et ei quae corrumpit foetum, et ei quae peperit, si menstruum corruperit foetum, magis periclitantur. Corruptiones enim graviores sunt, quam partus. Non enim fieri potest, ut circa violentiam foetus corrumpatur, aut pharmaco, aut potu, aut cibo, aut subditivis medicamentis, aut aliqua alia re. Violentia vero malum est. In huiusmodi periculum est, ne uteri exulcerentur, aut inflammentur. Hoc autem est periculosum.

r) HIPPOCR. Aph. V. 56. v. D. LIND. Vol. I. p. 95. In fluxu muliebri, convulsio et animi deliquium si accidat, malum est.

s) ROEDERER l. cit. §. mod. cit. n. 4.

Febri continuae, inflammatoriae, malignae, contagiosae, si abortus accedit, fere semper est lethale.

Placentae solutio difficilior est, quam in partu maturo ^r).

Abortus, qui primo gestationis mense accidit, et *Aborsus* s. *Effluxio* dicitur, non semper cum sanguinis profluvio concomitatur, vixque notabiles efficit dolores: is vero, qui secundo aut tertio contingit mense, ut plurimum gravioribus est stipatus symptomatibus.

§. LIII.

In haemorrhagia si omnia sic se habent, uti (§. XXXXV.) descripsimus; optimum tunc est remedium, ne mater vita periclitetur, si ipsi abortum procuremus; quod sequenti modo fit. Faemina nixus addat, caeterum omnia naturae relinquatur, excepto eo in casu, ubi symptomata maligna sunt, sanguis uno quasi rivo effluit, et velamenta iam disrupta sunt; tunc, cum nihil a natura sperandum sit, potius manus operatoris, secundum artis leges ^u), omnia perficiant ^x).

In utroque vero casu, et in haemorrhagia uteri, et in abortu, negligenda non est consideratio causarum praedisponentium aequae ac occasionalium, hisque conveniens methodus medendi, petita ex principiis pathologicis ac therapeuticis.

^r) *Ibidem* l. mod. cit. n. 6.

^u) ROEDERER l. c. §. 731—735.

^x) Vid. DE LA MOTTE *Obf.* 203. p. 354. *Obf.* 204. p. 357. *Obf.* 205. p. 358. *Obf.* 209. p. 368. MAURICEAU *Traité des Malad. des femmes gross.* L. I. Chap. XXI.

Dem
Herrn Doktor Meier
am
Tage seiner Promotion
gewidmet.

O Freund, den heut verdiente Ehren schmücken,
Die sich Dein Fleiß errang,
Erwarte nicht ein Lob von kurzen Augenblicken,
Nicht niedern schmeichelnden Gefang.

Wen wahre Wissenschaft, wie Dich, vergnügte,
Wer so von seiner Pflicht
Wie Du befehlt, jedwede Schwierigkeit besiegte,
Bedarf des feilen Lobes nicht.

Sein Vaterland ertheilt ihm Ruhm und Würde,
Und ein belohnend Glück;
Und er empfindet nun die dankbarste Begierde,
Und kehret glanzender zurück — — :

So wirst auch Du ein sicher Glück erlangen,
Und rühmlich von uns ziehn;
Wirst dann die süßesten Belohnungen empfangen,
Und voll des regen Eifers glühn,

Die Wünsche Deines Herzens zu erfüllen!
Wirst dann die Todespein
Zurückescheuchen; wirst den Schmerz der Kranken füllen,
Und Vielen Freundschöpfer sein!

Sieh, dies erwartet Dich! und diese Scene
Ist sie nicht reizend, Freund — ?
Entflieh, und sei beglückt, wenn Du die letzte Thräne
Dem Lehrer und dem Freund geweint! —

I. F. Seidel.
d. G. G. K.

Halle, Diss., 1773-74
X 230 9444

DE
AFFECTIBVS GRAVIDARVM

CONSENSV ATQVE AVCTORITATE
GRATIOSI MEDICORVM ORDINIS
IN REGIA FRIDERICIANA

PRO
GRADV DOCTORIS

LEGITIME IMPETRANDO

D. XXX. MENS. SEPT. A. MDCCCLXXIII.

PVBlice DISSERET

AVCTOR

IOAN. CHRISTIANVS FRIDERICVS IMMANVEL
MEIER

MESERICIO - POLONVS.

HALAE SALICAE AERE HENDELIANO.